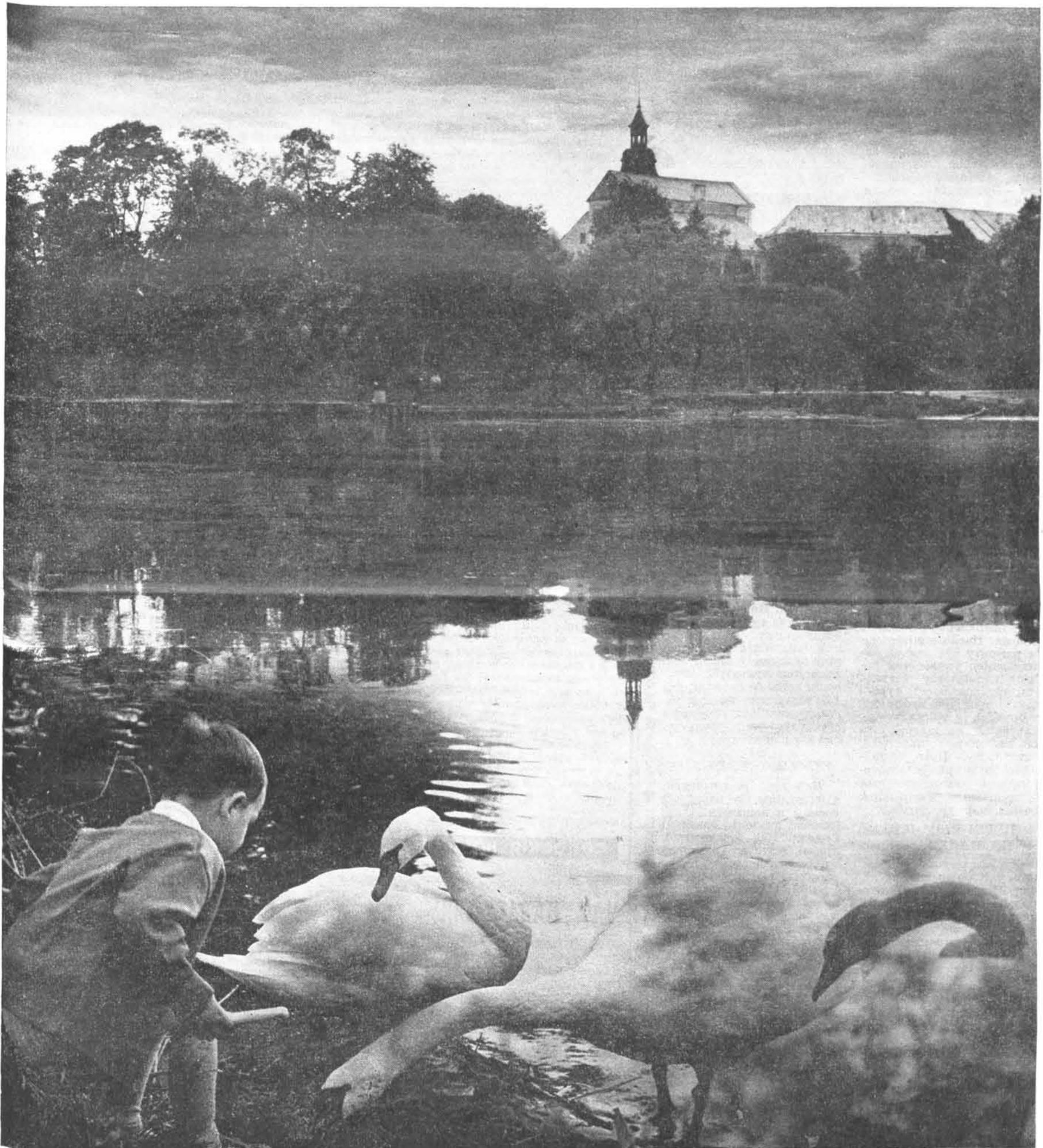

Голас Радзімы

№ 34 (1656)
28 жніўня 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Гэты здымак зроблены ў Нясвіжы. Сямейства белых лебедзяў вярнулася з прагулкі па возеры. Тут іх чакалі адпачываючыя ў санаторыі. Пакарміць «царскіх птушак»—вялікае задавальненне для дзяцей.
Фота Ю. ЗАХАРАВА.

**ЯКІЯ ЯНЫ ЦЯПЕР, РОДНЫЯ
МЯСЦІНЫ!**

[«Што пакінем у спадчыну»]

стар. 2

**АДЛІК НАШАЙ ГІСТОРЫІ ПАЧАУСЯ
1000 ГАДОУ НАЗАД**

[«Першыя звесткі
пра беларускую даўніну»]

стар. 5

МУЗЫКА—ІХ ПРЫЗВАННЕ

[«Па сямейнай традыцыі»]

стар. 7

ВЕСТКІ З АРБІТЫ

На працягу 20 тыдняў працуюць у калязямным космасе Леанід Папоў і Валерый Румін. Экіпаж арбітальнага навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз-37» працягвае работы па праграме даследавання прыродных рэсурсаў і вывучэння навакольнага асяроддзя. Касманаўты праводзяць візуальныя назіранні і фатаграфаванне Зямлі.

Па касмічнаму матэрыялазнаўству ў электраагрэгатываючай печы «Крышталі» завершана некалькі эксперыментаў. У двух эксперыментах, падрыхтаваных сумесна вучонымі Савецкага Саюза і Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам, атрыманы монокрышталі цвёрдых раствораў трохкампанентных металічных злучэнняў.

Па праграме біялагічных даследаванняў у касмічных аранжэжах «Аазіс» і «Малахіт» пачалася чарговая серыя эксперыментаў з раслінамі.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ПОШУК НАВАТАРАЎ

У тры разы павысіць прадукцыйнасць працы, значна зменшыць расход электраэнергіі дапаможа новаўвядзенне, распрацаванае слесарам-рамонтнікам Брэсцкага завода зборнага жалезабетону Д. Зайцам. Станок для рубкі сталёнага прута вельмі зручны ў эксплуатацыі і забяспечвае нарыхтоўку дэталей любога дыяметра.

Больш за пятнаццаць гадоў працуе наватар на заводзе. Ён заслужаны рацыяналізатар БССР. Сёлет Д. Зайц укараніў у вытворчасць ужо тры прановы, якія прынеслі прадпрыемству немалы эканамічны эффект.

На прамысловых прадпрыемствах, будоўлях, у арганізацыях транспарту і сувязі, у сельскай гаспадарцы вобласці плённа працуюць каля 17 тысяч рацыяналізатараў і вынаходнікаў. З пачатку пяцігодкі яны збераглі звыш 90 мільёнаў рублёў.

ЗАПРАШАЕ ПАЛАЦ КУЛЬТУРЫ

Абнавіўся, папрыгажэў Палац культуры Белсаўпрофа, які размяшчаецца на Цэнтральнай плошчы Мінска. Пасля капітальнага рамонта тут значна палепшыліся ўмовы для работ калектываў мастацкай самадзейнасці, гурткоў мастацка-тэхнічнай творчасці. Абсталявана навейшай апаратурай сцена, палешаны акустыка, асвятленне. Пры афармленні інтэр'ера былі выкарыстаны высокакасныя будаўнічыя матэрыялы: граніт, мрамор, латунь.

ПЕРШ ЧЫМ ІСЦІ НА ПАЛЯВАННЕ

Лясная рэчка Макогла, што ў Чэрвеньскім раёне пад Мінскам, цяпер літаральна кішыць дзікімі качкамі. «Вінаваты» ў гэтым самі палюўнічыя, якія наладзілі штучнае вывядзенне дзікіх птушак. Першыя ўдалыя даследы дазволілі Міністэрству

лясной гаспадаркі БССР і рэспубліканскаму таварыству палюўнічых і рыбалоўаў запланавана будоўлю фабрык па вывядзенню чатырох тысяч дзікіх качанят і дваццаці тысяч фазанаў у год.

ВЫПУСКАЮЦЬ МАНІПУЛЯТАРЫ

Выпуск робатаў асвоен на Пінскім заводзе ліцейнага абсталявання. Яны ўзялі на сябе працёмкія аперацыі вырабы адлівак. Спецыялісты прадпрыемства распрацавалі сямейства маніпулятараў рознага прызначэння. Іх выкарыстанне ў ліцейных вытворчасцях дасць значны эканамічны эффект.

НА СЯДЗІБЕ «ВІТУНІЧАЎ»

Мяняецца аблічча сядзібы саўгаса «Вітунічы» Докшыцкага раёна. Тут узведзены 46 жылых дамоў індывідуальнага карыстання на 42 квадратныя метры кожны, дзіцячы сад-яслі, сталовая.

За кароткі час у саўгасе пабудаваны два тыпавыя кароўнікі, рэканструаваны жывёлагадоўчыя памяшканні. Кожная ферма аснашчана сучасным абсталяваннем.

У бліжэйшы час будаўніцтвам будзе ў эксплуатацыю Дом культуры, яшчэ адзін дзіцячы сад-яслі, два 12-кватэрныя жыллыя дамы, камбінат бытавога абслугоўвання, фельчарска-акушэрскі пункт.

ГРЫБЫ-ГАРАДЖАНЕ

Не ў лес, як звычайна, а на вуліцы, у парку і скверы з кошыкамі і лубянкамі выйшлі грыбнікі Гомеля. Пад таполямі і ліпамі, уздоўж тратуараў з'явілася мноства бела-снежных шампінёнаў. Грыбніцы трапілі на праездную частку дарог, а ў асобных месцах пад іх націскам не ўстаў нават гадамі ўкатаны асфальт. Аматыры-грыбнікі даўно не бачылі такога дружнага ўраджая.

Павятравая гавань беларускай сталіцы абслугоўвае за год каля мільёна пасажыраў. Самалёты злучылі Мінск больш чым са ста гарадамі нашай краіны. Кожны год павялічваецца колькасць міжнародных рэйсаў.

НА ЗДЫМКУ: адзін з лепшых экіпажаў Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі. Злева направа—другі пілот карабля «АН-24» В. ЗУБЕЦ, бортправаднік Г. РУСАВА, камандзір самалёта В. ЦАРЫК і бортмеханік І. ЦЫГАНКОЎ.

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

НА ПРОСЬБУ НАШАГА СУАЙЧЫННІКА АДГУКНУЛАСЯ ЯГО ЗЯМЛЯЧКА

ШТО ПАКІНЕМ У СПАДЧЫНУ

У рэдакцыю прыйшло пісьмо ад суайчынніка С. Мядзвецкага з ЗША, які просіць раскажаць аб яго родным Астрыне. Вядома, лепш за ўсё ведае свой пасёлак той, хто жыве ў ім. Пра Астрыню раскажае былая настаўніца, пенсіянерка Любоў АНТАНОВІЧ.

Калі мне прапанавалі выканаць вашу просьбу, далёкі суайчыннік, я разгубілася, бо адразу ўявіла: чалавек хоча даведацца аб сваіх родных мясцінах, у якіх, напэўна, не бывае вельмі даўно. Ці магчыма гэта? Згадзіцеся, пералічыць жыццёвыя набыткі астрынчан у нейкай меры можна. А як перадаць харавост зямлі: пах садоў, свежасць снітання, шум дуброў і жытнёвай нівы? Як, парайце, словамі данесці за акіян шчаслівы гоман мясцовай дзяржавы, шчэбет ластаўкі на вуліцах Астрыны?

І вось я вырашыла звярнуцца да свайго далёкага суайчынніка з такім пытаннем: што пакінем у спадчыну нашчадкам? Мы, чые гды не-не ды і прымушаюць задумацца, азірнуцца на пройдзены шлях. Мяркую, што мой субяседнік таксама стары чалавек і яго просьба раскажаць аб родных мясцінах сведчыць нейкім чынам аб гэтым. Магчыма, па прычыне ўзросту ён не можа адважыцца паехаць на Бацькаўшчыну, каб усё ўбачыць сваімі вачыма? Таму, нагадаўшы тое-сёе са свайго жыцця, з жыцця аднавяскоўцаў, паспрабую выканаць просьбу.

Мне падабаецца мой пасёлак, усё тут любя майму сэрцу, і асабліва — школа. У ёй я настаўнічала 20 гадоў, а ўвесь мой педагагічны стаж амаль 35 гадоў. Зразумела, што жыццё звязана з дзецьмі. З імі я ішла ў сённяшні дзень і застаюся побач, хоць ужо дзесяць гадоў, як пайшла на пенсію.

З усіх бакоў да Астрыны падступаюць лясы. Прыгожыя, багатыя на ягады, грыбы, яны вабяць і старых, і малых. Хораша адпачываць на рацэ Котры і на возеры. Сярод гэтага хараста заўсёды шкадуно, што я не мастак, не магу «спыніць» імгненне, каб выказаць сваю любоў да роднай зямлі, яе прыгожых, працавітых людзей.

Мне таксама зразумелыя пачуцці адраднага ад роднай зямлі чалавека. Хоць у Астрыне прайшло ранняе дзяцінства, але лёс склаўся так, што давялося спазнаць шмат ліха ў час «блуканняў па пакутах». У 1915 годзе першая сусветная вайна зрушыла з месца шмат маіх землякоў і пагнала на ўсход. Мая маці — удава з малымі дзецьмі кінулася ў свет, каб зберагчы нас ад вайны. Нас напаткалі цяжкія выпрабаванні. Я бачыла, як паміралі ў дарозе старыя і дзеці — мае равеснікі. Зведала смак чорных сухароў і падсалоджанай вады, якімі мы карміліся ў час вандраванняў па Расіі. Гора, пакуты — вось што можна было бачыць вакол, таму ў вачах людзей, нібы магільных крыж, стаяла безвыходнасць. З 1921 па 1939 год я не мела сувязі з роднымі, не ведала, што ўжо не застану жывой маці. Дзякуючы клопатам Савецкай улады я не згубілася ў акіяне жыцця. Дзесяць гадоў пражыла ў дзіцячым доме. Дзяржава дала мне вышэйшую адукацыю: я скончыла Саратаўскі ўніверсітэт і працавала

да вайны ў Стаўрапольскім краі. Толькі ў 1948 годзе вярнулася на Бацькаўшчыну, сустрачалася з роднымі, землякамі. Амаль 30 гадоў не бачыла іх! Сустрэча была кранаючай, але і пакутлівай. Вайна забрала многіх дарагіх і блізкіх сэрцу людзей.

Школу фашысты ператварылі ў канцэнтрацыйны лагер, дзе катавалі і знішчалі савецкіх людзей. У ваколіцах Астрыны ёсць вёска Шклёнск, якую напатакуў лёс вядомай усяму свету Хатыні.

Невялікія хаты з саламянымі стрэхамі, аднапакоевыя, без падлогі, без электрычнасці. Такім убачыла я адразу пасля вайны Астрыню. Колькі патрэбна было зрабіць, каб наладзіць жыццё!

Калі вы трапіце ў Астрыню, то ў парку на помніку ўбачыце шмат імён людзей, якія загінулі ў час вайны.

Што можна сказаць аб сённяшнім Астрыне?

У пасёлку жыве тры тысячы чалавек, і яшчэ 30 вёсак аб'ядноўвае наш пасялковы Савет. Астрынчане працуюць у двух калгасах — «Савецкая Беларусь» і імя Нярасава, на камбінаце кафляў, хлебазаводзе, у будаўнічых, меліярацыйных арганізацыях і іншых. Па сутнасці, Астрыню нагадвае горад. Узводзяцца дамы з усімі выгодамі, пабудаваны прадпрыемствы быту, гандлю, грамадскага харчавання, культурныя ўстанавы.

Бальніца, школа, бібліятэка, клуб, універмаг, аўтастанцыя, вузел сувязі, цэнтральная кацельня, сталовая, магазіны, дзіцячы сад. Усё гэта ёсць у Астрыне. І шмат яшчэ будоўляў. За апошнія пяць гадоў на добраўпарадкаванне і будаўніцтва пасёлка выдаткавана 2 мільёны 358 тысяч рублёў.

Калгасныя механізатары зрабляюць да 400 рублёў у месяц, крыху менш — жывёлаводы і палыводы. Акрамя таго, усе жыхары маюць ўласную гаспадарку. Уласны аўтамабіль стаў звычайнай з'явай у Астрыне.

Да нас часта прыязджаюць госці з-за мяжы, у тым ліку і з ЗША. Гэта людзі, якія калісьці, як і вы, пакінулі родны кут. Спытайце ў іх, ці лепш прыязджайце, паглядзіце самі, якое жыццё сёння на Гродзеншчыне.

У жыцці мне выпала шмат нягод, але я лічу сябе шчаслівай. Прывітаўшы жыццё любімай справе, мець шмат удзячных табе сяброў сярод выхаванцаў школы, іх бацькоў—хіба гэта не шчасце? Традыцыйныя сустрэчы з выпускнікамі школы, са школьнай моладдзю дораць мне столькі ўспамінаў, сардэчнай цеплыні!

З былымі выпускнікамі мы наведваем парк, які ў 1953 годзе самі пасадзілі. Цяпер дрэвы выраслі. Узмужнелі і тыя, хто іх садзіў. Чалавек, як і дрэва, заўсёды імкнецца да святла. Мае выхаванцы выйшлі ў людзі, жылі і працуюць па ўсёй краіне. Ёсць сярод іх вучоныя, грамадскія дзеячы, але большасць працуе ў Астрыне. Яны і зрабілі пасёлак утульным, прыгожым. Вось гэтых шчаслівых людзей я і пакіну ў спадчыну, таму што ў іх будучыні ёсць кропля маёй працы, працы настаўніцы.

сельскія навіны

ЧАС НАВАСЕЛЛЯЎ

Сем'і маладых механізатараў і жывёлаводаў калгаса «Аснежыцкі» Пінскага раёна спраўляюць наваселлі: недалёка ад цэнтральнай сядзібы гаспадаркі завершаны работы ў 18-кватэрным доме.

Камунальны жыллёвы фонд аснежыцкі стварылі некалькі гадоў назад. За кароткі час пабудавана 240 кватэр з усімі бытавымі выгодамі. Для заслужаных хлебарабаў, ветэранаў і перадавікоў вытворчасці тут устаноўлены шэраг ільгот у аплата камунальных паслуг. А спецыяльна для маладажонаў настаянна ёсць рэзерв з 5—7 кватэр.

Ажыццяўляецца эксперыментальная забудова цэнтральнай сядзібы калгаса. Яе мэта—атрымаць у перыяд эксплуатацыі дамоў звесткі аб запатрабаваных розных катэгорый сельскіх сем'яў, улічыць іх заўвагі, каб затым распаўсюдзіць практычныя лепшыя і найбольш зручныя кватэры для гаспадарак рэспублікі. У Аснежыцках ужо ўзведзены дзіцячы камбінат, Дом быту, гандлёвы цэнтр.

У Брэсцкай вобласці для

перспектыўнай забудовы вызначана каля 400 населеных пунктаў. Па навукова абгрунтаваных планах яны ператвароўваюцца ў пасёлкі гарадскога тыпу. Прадпрыемствы паліельнага домабудавання, якія ёсць на Брэсцчыне, далі магчымаць весці ў вёсках жыллёвае будаўніцтва індустрыяльнымі метадамі. Многія калгасы на свае сродкі заказваюць падрадным арганізацыям узвядзенне катэджаў з усімі выгодамі, а затым прадаюць іх хлебарабам у рэстэрмінаўку з выплатай пазыкі на працягу 10—15 гадоў.

НАВУКОВЫЯ ЦЭНТРЫ ў КАЛГАСЕ

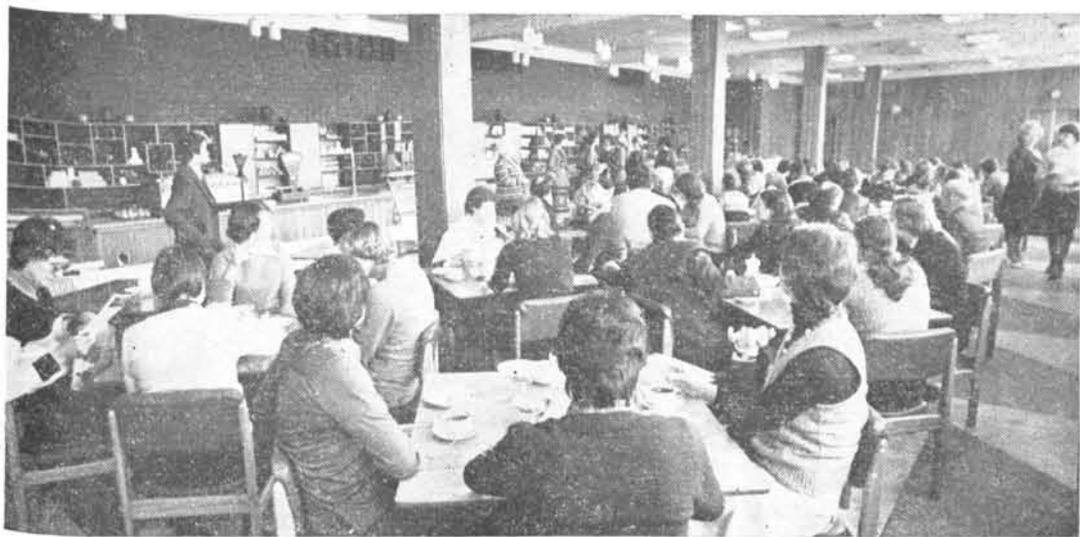
Творчыя сувязі вучоных і практыкаў умацаваў навуковы цэнтр, які адкрыўся ў калгасе «Прагрэс» каля Гродна. Ён аб'яднаў дзейнасць даследчых устаноў рознага профілю і аб'явіўся на трывалую базу.

Беларускі навукова-даследчы інстытут эканомікі і

арганізацыі сельскай гаспадаркі сфарміраваў тут свой аддзел, і з яго дапамогай калгас перайшоў на цэхава-структурную кіравання і дыспетчарызацыю. Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут стварыў даследнае поле і выпрабаввае ў мясцовых умовах новыя гатункі і аграрыёмы, абсталяваў лабараторыю для правэркі якасці ўгнаенняў і кармоў. Вучоныя фізікі зманіравалі ў гаспадарцы лазерную ўстаноўку для абраменьвання насення. Гідратэхнікі ўвлі рэгуляванне водна-паветранага рэжыму асушаных зямель. Па рэкамендацыях глебазнаўцаў і аграхімікаў праграміруецца ўраджайнасць...

Дзякуючы актыўнаму ўкараненню навін навуковых распрацовак калгас ператварыў ва ўрадлівыя нівы і квітнеючыя лугі каля дзесяці тысяч гектараў пясочна-супяскай і балот. Пры любых кліматычных умовах сяляне збіраюць з гектара па 40—45 цэнтнераў збожжжа, звыш трохсот — бульбы і каля пяцісот цэнтнераў цукровых буракоў. Хутка расце рэнтабельнасць гаспадаркі, якая з свайго чатырохмільённага гадовага даходу буйныя сумы расходзе на будаўніцтва. Ха-

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Дранікі «нежныя», ялавічына, запечаная «пагарызонтаўску», фірменнае пачэпне і шмат чаго іншага можна пакаштаваць у рабочай сталовай камбіната грамадскага харчавання Мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт». Гэтыя смачныя стравы па-майстэрску гатуюць псэзары Р. АУТУХ і З. СЕЛІВОНЧЫК.

На камбінаце пляч залаў: беларускай кухні, дыэтэчнай, кафетэрыі і дзве — комплексных абедоў, якія аснашчаны лініяй раздачы «Эфект». Усё гэта дазваляе наведвальнікам хутка атрымаць выбраныя па густу стравы.

Тут жа, пры камбінаце, арганізаваны «Клуб маладой гаспадыні», дзе работнікі сталовай заўсёды дадуць слухную параду ўсім жадаючым: як правільна згатаваць тую ці іншую страву, зрабіць сервіроўку стала.

НА ЗДЫМКАХ: у зале комплексных абедоў; лінія раздачы «Эфект».

Фота А. ТАЛОЧКІ.

ХУТКАРАСТУЧЫЯ ЛЯСЫ

Лясы, якія будуць вырастаць прыкладна на дваццаць гадоў раней і даць драўніну самай высокай якасці, з нягам часу замяняць у нашай рэспубліцы звычайныя. Хуткарастуць сосны, елкі, бярозы, асіны намечана вырошчваць з насення, сабранага з прышчэпленых дрэў.

Нарыхтавалі прышчэпляльны матэрыял верхалазы Глыбоцкага лясгаса — галоўнага паўстаўшчыка прышчэпленых саджанцаў. Разам са студэнтамі-альпіністамі Беларускага політэхнічнага інстытута яны аб'ехалі ўсе лясы рэспублікі, у якіх вучоныя выявілі звыш двух тысяч так званых плюсовых соснаў і елак, што валодаюць каштоўнай генетычнай спадчынай. З верхавін гэтых дрэў на вышыні ў 20—30 метраў было зрэзана каля пяці дзесяці тысяч самых жыццядзейных аднагадовых парасткаў, якія, перасяпаўшы снегам, склалі ў штабелі ў лядоўнях. Гэта дасць магчымасць расцягнуць сезон прышчэпкі чаранкоў да вырашчывання ў цяплячах у політэх-

нічных гаршчочках двухгадовых сеянцаў хвойных. З такіх саджанцаў і будуць закладзены ў кожным лясніцтве насенныя плантацыі агульнай плошчай прыкладна ў дзве тысячы гектараў.

Вясной амаль на сотні гектараў высаджаны прышчэпленыя сосны і елкі. Усяго ў Беларусі маладыя лясы сёлета закладуць на трыццаці з лішнім тысячх гектараў.

Цяпер у рэспубліцы высаджаецца дрэў значна больш, чым высякаецца. Перавышэнне пасадкі над высечкай дало магчымасць аднавіць плошчу лясоў па-варварску высечаных фашыстамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, дасягнуў яе да антымальных размераў. Беларускія лясы займаюць прыкладна кожны трэці гектар тэрыторыі. Каб дрэвы раслі хутчэй, у маладых пасадках высяваюць дзікі лубін, які ахоўвае квольныя дрэўцы ад гарачыні і вятроў і шмодра надкормлівае здабытым з наветра азотам.

рашэе сучасны пасёлак Верхавіцкі, што налічвае паўтары тысячы жыхароў. А складае практычна добраапарэкавання пасёлка, дапамагае ажыццяўляць іх архітэктурны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута.

Апорнымі пунктамі інстытутаў і доследных станцый стала ў рэспубліцы каля тысячы калгасаў і саўгасаў. Многія з іх увайшлі ў склад навукова-вытворчых аб'яднанняў па насенняводству абшчэпных, бульбы і траў, племянной справе.

ДЛЯ ЗРУЧНАСЦІ ПАКУПНІКОЎ

Спадабаўся сялянам ган длёвы цэнтр, які адкрыўся на галоўнай сядзібе калгаса імя Калініна Слуцкага раёна. У добра спланаваным двухпавярховым памяшканні размешчаны прадуктовы і прамтатарны магазіны самаабслугоўвання, кафетэрыя, сталовая з залай сямейных і іншых урачыстасцей.

Такія комплексы, курс на стварэнне якіх узяты ва ўсіх перспектывных вёсках Бела-

русі, забяспечваюць найбольш зручнае абслугоўванне насельніцтва, прадастаўляюць лепшыя магчымасці для архітэктурна-кампазіцыйных рашэнняў і абыходзяцца больш танна, чым асобныя аб'екты. На будаўніцтва буйных гандлёвых цэнтраў спажыўкаперация накіроўвае цяпер асноўныя капіталаўкладанні. А за кошт сродкаў, выдзеленых на капітальны і бегучы рамонт, у вёсках праводзіцца рэканструкцыя і пераабсталяванне існуючых магазінаў і сталовых. Гэта дазволіла адкрыць з пачатку дзесятай пяцігодкі дзве тысячы новых і мадэрнізаваць тысячы існуючых прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання.

ІДЗЕ ДАЎГУНЕЦ...

Першае ў рэспубліцы аграпрамысловае лясаводчае аб'яднанне пачало дзейнічаць у Шклоўскім раёне. У яго увайшло каля дваццаці калгасаў і саўгасаў, а таксама лясавод і насенняводчая станцыя.

У гаспадарках поўнаасцю механізуецца праца вырощвання даўгунцаў і падрыхтоўкі трасты. Гэта дазво-

ліць весці работы ў тэрмін і якасна, пазбегнуць страт прадукцыі. Сыравіны, атрыманай з плошчы амаль шэсць тысяч гектараў, хопіць для таго, каб забяспечыць бесперабойную работу лясаводства. Прадпрыемства, у сваю чаргу, дапаможа лясаводам. Тут адкрылі цэх мацэння, у якім траста «даспявае», мінуючы працяглае ляжанне пад росамі, што эканоміць час і сілы земляробаў.

Сёлета ў раёнах Беларусі з найбольшай канцэнтраванай пасеваў ільну і развітой матэрыяльнай базай будзе створана некалькі такіх аб'яднанняў. Рэспубліка цяпер пастаўляе тэкстыльнай прамысловасці краіны чацвёртую частку каштоўнай сыравіны, а з пераводам галіны на індустрыяльную аснову значна павялічыць яе вытворчасць. Стаўка робицца на вырошчванне новых высокаўраджайных сартоў «К-6», «аршанскі-72», якія даюць з гектара больш за 10 цэнтнераў валакна, на ліквідацыю ручной працы ў ільнаводстве, уяўленне прагрэсіўных тэхналогій. Сёлета на гэтай аснове плануецца дасягнуць валавага збор валакна да 126 тысяч тон — амаль на трэць больш леташняга.

САВЕЦКІЯ ЗАКОНЫ ВЫКЛЮЧАЮЦЬ НАЦЫЯНАЛЬНУЮ ДЫСКРЫМІНАЦЫЮ

РОЎНАСЦЬ УСІХ І ВА ЎСІМ

У свеце існуе нямала шматнацыянальных дзяржаў, якія даюць прыклады бурных расавых і нацыянальных канфліктаў. У той жа час у Савецкім Саюзе, дзе пражывае больш за сто нацый і народнасцей, за ўсе шэсць дзесяцігоддзяў яго гісторыі такіх канфліктаў практычна не адбылася. Чым гэта тлумачыцца?

Перш за ўсё тым, што Савецкая дзяржава, абвясціўшы раўнапраўе ўсіх нацый і народнасцей, на практыцы забяспечыла ўмовы для дасягнення фактычнай раўнасці, прычым не толькі юрыдычнай, але таксама эканамічнай і культурнай. Гэта было забяспечана, у прыватнасці, паскораным развіццём перш за ўсё адсталых нацыянальных ускраін былой царскай Расіі. Так, калі ў цэлым па СССР аб'ём прамысловай вытворчасці павялічыўся за 60 гадоў больш чым у 225 разоў, то, напрыклад, у Кіргізіі — у 316 разоў.

У Савецкім Саюзе сёння няма «развітых» і «адсталых» народаў, як няма і «прывілеяваных» і «непрывілеяваных» нацый. Усе яго грамадзяне незалежна ад нацыянальнасці і колеру скуры — паўнапраўныя члены грамадства. Але самае галоўнае — практычна ўсе народы СССР маюць сваю дзяржаўнасць: у краіне ўтвораны 15 саюзных і 20 аўтаномных рэспублік, восем аўтаномных абласцей і 10 аўтаномных акругоў. Толькі 2 працэнты насельніцтва не маюць сваіх нацыянальна-дзяржаўных фарміраванняў з-за малалікасці ці раз'яднанасці.

Раўнапраўе нацый і народнасцей у вышэйшым органе ўлады Савецкай дзяржавы — Вярхоўным Саўеце СССР — забяспечваецца самай яго структурай. Ён складаецца з двух роўных па колькасці і па кампетэнцыі палат: Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей. Прычым, калі дэпутаты Савета Саюза выбіраюцца па акругах з роўнай колькасцю насельніцтва, то Савет Нацыянальнасцей фарміруецца па зусім іншаму прынцыпу: 32 дэпутаты ад кожнай саюзнай рэспублікі, 11 — ад кожнай аўтаномнай, 5 — ад аўтаномнай вобласці, адзін — ад аўтаномнай акругі. Такое размеркаванне дэпутацкіх мандатаў дазваляе пры вырашэнні любога дзяржаўнага пытання ўлічваць інтарэсы нават самага маленькага народа.

У савецкім заканадаўстве вырашэнне нацыянальнага пытання атрымала сваё вызначэнне ў поўнай раўнасці не толькі нацый у цэлым, але і асобных грамадзян любой нацыянальнасці. «Грамадзяне СССР розных рас і нацыянальнасцей маюць роўныя правы», — падкрэслівае Канстытуцыя. Ажыццяўленне гэтых правоў забяспечваецца, у прыватнасці, магчымасцю карыстацца роднай мовай.

У Савецкім Саюзе не існуе адзінай дзяржаўнай мовы, як у некаторых іншых краінах. Дзяржаўныя ўстановы працуюць і складаюць дакументы на мове той рэспублікі, на тэрыторыі якой яны знаходзяцца. Прадугледжанае Канстытуцыяй права грамадзян на атрыманне адукацыі забяспечваецца магчымасцю вучыцца на роднай мове. Прычым дакумент аб адукацыі на мове любой нацыянальнасці мае роўную сілу. Гэта, у прыватнасці, дазволіла выраўняць узроўні адукацыі перш за ўсё адсталых народаў з больш развітымі. На нацыянальных мовах заключваюцца і шлюбныя паміж грамадзянамі. (У той жа час не існуе ніякіх юрыдычных перашкод для рэгістрацыі міжнацыянальных шлюбаў: кожная сям'я савецкай сям'і аб'ядноўвае людзей розных нацыянальнасцей).

Важнай юрыдычнай гарантыяй магчымасці грамадзян карыстацца роднай мовай з'яўляецца і правіла аб нацыянальнай мове судаводства. Яно вядзецца на мове нацыянальнасцей, якія населяюць тэрыторыю тых саюзных і аўтаномных рэспублік, аўтаномных абласцей і акругоў, дзе праводзіцца расследаванне і судовы разбор (арт. 159 Канстытуцыі СССР).

У той жа час асобам, якія не валодаюць мовай, на якой вядзецца судаводства, закон забяспечвае поўнае азнаямленне са справай праз бясплатна прадстаўляемых перакладчыкаў, а таксама права даваць паказанні і выступаць у судзе на роднай мове. Абвінавачваемаму і ўдзельнікам грамадзянскага працэсу павінны быць уручаны асноўныя працэсуальныя дакументы ў перакладзе на іх родную мову. Парушэнне гэтых правіл цягне за сабой адмену судовага рашэння.

Канстытуцыя СССР абвясчае абавязкам кожнага грамадзяніна краіны паважаць нацыянальна-культурныя і іншыя грамадзяны, умацоўваць дружбу нацый і народнасцей шматнацыянальнай Савецкай дзяржавы. Асобы, якія не выконваюць гэтых абавязкаў, падлягаюць юрыдычнай адказнасці.

Барацьбу з расізмам, антысэмітызмам і іншымі формамі шавінізму Савецкая дзяржава павяла яшчэ на пачатку свайго існавання. У першым Крымінальным кодэксе краіны, прынятым у 1922 годзе, за ўзбуджэнне нацыянальнай варожасці прадугледжвалася пакаранне да 10 гадоў пазбаўлення свабоды. Вядома, у сучасных умовах адкрытае ажыццяўленне такіх дзеянняў практычна ў СССР немагчыма, паколькі яно атрымае неадкладны адпор не толькі з боку органаў улады, але і грамадзян. Аднак у прыватных зносінах савецкі закон і сёння прызнае замахі на нацыянальнае і расавае раўнапраўе асабліва небяспечнымі дзеяннямі і таму адносіць іх да дзяржаўных злачынстваў.

Канстытуцыя СССР абвясчае: «Якое б там ні было прамое ці ўскоснае абмежаванне правоў, устанавленне прамых ці ўскосных пераваг грамадзян па расавых і нацыянальных адзнаках, таксама як і ўсякая пропаведзь расавай або нацыянальнай выключнасці, варожасці або пагарды — караюцца па Закону». У адпаведнасці з артыкулам 11 Закона аб дзяржаўных злачынствах такія дзеянні караюцца пазбаўленнем волі тэрмінам да 3 гадоў або ссылай да 5 гадоў.

Гэтыя і іншыя юрыдычныя гарантыі выключаюць магчымасць нацыянальнай дыскрымінацыі ў Савецкім Саюзе.

Леў СІМКІН,
старшы кансультант Міністэрства юстыцыі СССР.
(АПН).

на зямлі вацкоў

ТУТ УСЁ БЫЛО ЦІКАВА

Ірына Сягі жыве ў аўстралійскім горадзе Брысбене. Раней мы не былі з ёю знаёмы, і пра тое, што яна прыедзе ў Мінск, нам паведаміў яе бацька, стары чытач і карэспандэнт «Голасу Радзімы». Ісак Кротаў.

«Ведаю, што ў час Алімпіяды ў вас будзе шмат гасцей. — пісаў ён. — Я таксама вельмі хацеў бы прыехаць, але вырашыў уступіць такую магчымасць даччы з мужам. Няхай пабываюць на Радзіме сваіх бацькоў, няхай пакажуць нашу зямлю свайму сыну. Ён вельмі цікава паглядзець Алімпійскія гульні. Потым яны будуць гасцяваць у родзічаў у Барысаве і абавязкова наведваюць рэдакцыю...»

І вось сустрэча адбылася. Для Ірыны і яе мужа Георгія гэта паездка была першым знаёмствам з нашай краінай. Абодва яны нарадзіліся ў Аўстраліі ў сем'ях нашых землякоў, якія шмат расказвалі ім аб сваёй Радзіме, навучылі іх рускай мове.

— Мы даўно марылі пабываць у Савецкім Саюзе. Вельмі хацелі паглядзець месцы, дзе нарадзіліся і вырасталі нашы бацькі, — сказала Ірына. — Выраслі ўзяць з сабой і сына, каб і ён ведаў, дзе нашы карані.

— Гэта, вядома, галоўная прычына, — дадаў Георгій, — але нам яшчэ вельмі хацелася прыехаць сюды менавіта ў час Алімпіяды. Такая магчымасць выпадае не кожны год.

— Якія ж вашы ўражання ад Алімпіяды?

— О, усё, што мы бачылі, было проста цудоўна, — адказала Ірына. — Апошнія спаборніцтвы і закрыццё Гульні мы глядзелі ўжо ў Барысаве. Наш дзядзька нядаўна

купіў новы каляровы тэлевізар, і мы ўсе разам глядзелі перадачу са стадыёна ў Лужніках. Такога маляўнічага відовішча нам яшчэ не даведзілася бачыць. Вынаходлівасць і майстэрства арганізатараў і ўдзельнікаў гэтай урачыстасці проста здзіўляючыя. Асабліва запамінацца алімпійскі Мішка. Калі ён плакаў, нам усім было сумна, што гэтае свята спорту закончылася. Мы пабывалі ў Маскве і Мінску, бачылі, якую велізарную работу прарабілі тут людзі, каб Алімпійскія гульні прайшлі добра. Па-мойму, усё, хто ўдзельнічаў у Алімпіядзе, або проста назіраў за спаборніцтвамі, павінны застацца задаволенымі. Нам асабліва прыемна, што ў Маскве была і наша аўстралійская каманда і што яна таксама дабілася значных поспехаў.

— Гэта сапраўды вельмі прыемна, — падтрымаў жонку Георгій, — бо аўстралійскім спартсменам нялёгка было прыехаць на гэтыя Гульні. У Аўстраліі вялося шмат спрэчак з гэтай прычыны. Памятаю, як 23 мая, калі было прынята рашэнне аб удзеле ў Гульнях, мы бачылі па тэлевізару ўдзельнікаў алімпійскай зборнай. Яны радаліся, скакалі, абдымалі адзін аднаго, цалаваліся. І мы радаліся разам з імі. Але і пасля гэтага не было поўнай упэўненасці, што спартсмены пасудуць у Маскву. Таму тое, што нашы алімпійцы ўсё ж адстаялі свае правы, прыехалі ў Маскву і паказалі добрыя вынікі, радуе асабліва. Не сумняваюся, што і ў Аўстраліі аматары спорту глядзелі рэпартажы з Гульніаў з велізарнай увагай.

— Напэўна, вы бачылі шмат цікавага і акрамя Алімпіяды?

— Нават цяжка адразу адказаць на ваша пытанне, — сумелася Ірына. — Цяжка таму, што нам усё тут было цікава. Для нас гэта першая паездка ў Савецкі Саюз. Мы пазнаёміліся з многімі родзічамі. Яны сустрэлі нас так, быццам мы ўжо даўно знаёмы. Мы пабывалі ў многіх гарадах, бачылі шмат славуных мясцін. Акрамя таго, для мяне было цікава ўсё, што датычыць маёй прафесіі, усё, што звязана з дзецьмі. Я працую ўрачом у радзільным аддзяленні шпітала.

— Што ж новага вы дачыталіся?

— Шмат. Вядома, дзеці ўсюды нараджаюцца аднолькава, — пажартавала Ірына, — але вось потым да іх ставяцца па-рознаму. Мяне здзіўляла, колькі тут розных устаноў для дзяцей. І яслі, і дзіцячыя сады, і спецыяльныя дзіцячыя паліклінікі, і летнія лагеры. Праўда, у Аўстраліі ўжо таксама спрабуюць ствараць штосьці падобнае да нашых дзіцячых садоў. Але гэта толькі ў пачатковай стадыі, і параўноўваць, вядома, мы не можам.

— А мне вельмі спадабаліся людзі, — сказаў Георгій, — тое, як яны ставяцца адзін да аднаго, ды і да нас таксама. Радуецца добрыя адносіны, ветлівасць, ваша слава, якая гасцінасць. Яшчэ мне спадабаліся савецкія гарады. Яны такія прасторныя, зялёныя, чыстыя.

— Калі сказаць каротка, — дадала Ірына, — нам усё тут было цікава, і многае спадабалася. Будзе што расказаць сябрам і знаёмым дома. Ну, а для сябе мы прынялі ўжо рашэнне, што зноў прыедем сюды. І спадзяёмся: яшчэ не раз.

Рыгор ФАМЕНКА.

Манумент лётчыкам, якія загінулі ў Вялікую Айчынную вайну, пастаўлены ў горадзе Мазыры.

Фота С. КРЫЦКАГА.

Што? * Як? * Чаму?

«...Ужо многім Героя падавалі, якія намалацілі больш за тысячу тон збожжа... І я намалачу!.. У мяне летась было семсот пяддзесат...»

— Ва ўмовах Беларусі — цяжка... тысячу... Таму і Героя даюць.

— Я хіба не разумею? Ты па чутках ведаеш, а я на гарбу адчуў... Тысячу дзвесце дам, паўтары дам! Колькі трэба... А звання Героя даб'юся!»

СТАЦЬ ГЕРОЕМ

Імкнецца камбайнер Гардзеі Сухавей, цікава паказаны Паўлам Місько ў рамане «Градабой». Прыведзены тут дыялог — гутарка Гардзея са сваяком — сведчыць пра сур'ёзныя намеры калгаснага механізатара сцвердзіць сябе ў працы на карысць грамадства і глыбокае разуменне ім прынцыпаў савецкага ладу жыцця. Па заслугах — гонар. Зразумела, што за старанную, добрасумленную працу гэты механізатар, як і любы іншы працаўнік, атрымае добрую плату, у дадатак грашовую прэмію ці каштоўны падарунак. Але матэрыяльныя стымулы самі па сабе не задаволяць падобнага чалавека: як асоба ён прагне больш высокага прызнання. І не без падстаў. Бо ў яго адносінах да працы — самаахвярнасць, гатоўнасць да рызыкі і цяжкасцей. Гардзеі Сухавей у любой сітуацыі паводзіць сябе сумленна, з годнасцю, не апускаючыся да кампрамісаў, нават калі яны абяцаюць больш хуткі рух да мэты. Убіраючы збжыну, ён свядома пачынае з самага неўмалотнага і нязручнага поля, каб ніякі зайздроснік не мог сказаць, што ў імкненні да поспеху, да пашаны Гардзеі схітраваўці скарыстаў абставіны. Камбайнер упэўнены, што яго веды, вопыт, працавітасць, высокае ўсведамленне абавязку перад зямлёй, вясцоўцамі, Радзімай у рэшце рэшт дадуць плён.

Падобных прыкладаў нямала дае наша паўсядзённая жыццё. За ўзорныя клопаты пра дабрабыт грамадства людзі розных прафесій атрымліваюць медалі і ордэны, званне Героя Сацыялістычнай Працы. Гэта найвышэйшае прызнанне працоўных дасягненняў. А ўвогуле сродкаў маральнага заахвочвання існуе шмат. Партрэты перадавікоў змяшчаюць на Дошку гонару — калгасную, заводскую, раённую, абласную, рэспубліканскую... За ўзорную працу аб'яўляюць падзякі, даюць граматы — да Ганаровай Вярхоўнага Савета СССР уключна.

Працай славіцца савецкі чалавек. І за яе можа ўдастоіцца адной з найвышэйшых дзяржаўных узнагарод — стаць Героём Сацыялістычнай Працы. Другое ганаровае званне — Герой Савецкага Саюза — надаецца за гераічныя подзвігі ў імя Радзімы. Званні прысвойваюцца Прэзідыумаў Вярхоўнага Савета СССР. Герою ўручаецца ордэн Леніна, медаль «Залатая Зорка» (Герою Сацыялістычнай Працы — залаты медаль «Серп і Молат») і спецыяльная грамата Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Ганаровае званне Героя Савецкага Саюза ўведзена ў нашай краіне з 1934 года. Яго першымі носьбітамі сталі лётчыкі, якія выратавалі экіпаж ледакола «Чалюскін», зацёрты лядамі. Больш за 11 тысяч чалавек атрымалі званне Героя Савецкага Саюза за подзвігі ў гады Вялікай Айчынай вайны. Сярод такіх каго дзяржава адзначыла «Залатой Зоркай», амаль 500 беларусаў і ўраджэнцаў Беларусі. Атрымліваюць гэтае высокае званне людзі і ў мірны час. Напрыклад, касманаўты. Як вядома, палёты ў космас здзейснілі беларусы Пётр Клімук і Уладзімір Кавалёнак. За мужнасць і гераізм ім уручана «Залатая Зорка» Героя. Прычым, Пётр Клімук і за другі палёт быў адзначаны ёю. Значыць, ён ужо стаў двойчы Героём Савецкага Саюза. У такім выпадку на радзіме ўзнагароджанага ставіцца яго бронзавы бюст.

Гэтае палажэнне распаўсюджваецца і на Герояў Сацыялістычнай Працы. Найвышэйшая адзнака за выдатныя дасягненні ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве была ўстаноўлена ў 1938 годзе. (Раней, з 1927 года, існавала ганаровае званне Герой Працы). Больш за 300 чалавек у Беларусі сталі Героямі Сацыялістычнай Працы. Сярод іх даярка Лідзія Асіюк з Брэстчыны, свінарка Алімпіяда Трыгубовіч з Капыльшчыны, акадэмік-селекцыянер Пётр Альсмік, будаўнік з Магілёва Аляксандр Старавойтаў, настаўніца з Мінска Арыядна Казей, акушэрка Зоя Цітова з Магілёўшчыны, старшыня калгаса Уладзімір Калачык з Маладзечаншчыны, сталявар Дзмітрый Барашкін з Мінска.

Агульнанародная любоў і пашана акружае гэтых людзей, якія сваёй нястомнай дзейнасцю спрыяюць росту магутнасці, працітанню сацыялістычнай Радзімы. Як сказаў паэт, «з металу вартасці адной медалі за працу і за бой».

НЕДУГ ИСЦЕЛЯЮТ В МОГИЛЕВЕ

МОЖНО ЛИ ПРЕДУПРЕДИТЬ НАСЛЕДСТВЕННЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ

Мне протянули конверт, взятый наугад из горки писем на столе. Внутри — листок чистой бумаги. Лишь присмотревшись, я заметил в углу расплывшиеся точки бурого цвета. Мой визави — врач Тамара Лосенкова пояснила:

— В день мы получаем сотни таких, на первый взгляд странных писем со всех концов Белоруссии. И в каждом — на специальной бумаге две капли крови — «весточка» о здоровье новорожденного. «Прочитав» ее, мы узнаем, грозит ли младенцу фенилкетонурия — болезнь, связанная с наследственным нарушением обмена веществ.

Это страшное заболевание: незаметное до времени у внешне здорового ребенка, оно неизбежно приводит затем к умственной отсталости. Болезнь можно победить, если обнаружить ее в первые дни жизни и принять профилактические меры. Вот почему Министерство здравоохранения Белоруссии открыло в городе Могилеве специальный центр для выявления ге-

нетически предопределенных болезней обмена веществ. Он располагает медицинскими кабинетами, биохимической лабораторией, помещением для стационарных больных. Последнее, к счастью, чаще пустует: за минувший год зарегистрировано всего 12 случаев фенилкетонурии.

Сразу же после выявления заболевания ребенка направляют в этот центр. Находится он здесь в среднем около трех недель. За это время врачи специальными препаратами снижают уровень фенилаланина — вещества, избыток которого в организме и приводит к опасному для жизни нарушению обмена веществ. Окончательное выздоровление — процесс довольно длительный, продолжающийся несколько лет. Одно из главных условий благополучного исхода — строжайшая диета. Поэтому матери больных проходят курсы основ диетического лечения.

Каждые полгода родители привозят детей на очередное обследование (расходы на дорогу берет на себя государство). Кроме того, раз в месяц сюда, в могилевский центр, присылаются на почте образцы крови больных ма-

льшей, по которым врачи следят за течением болезни.

Специальные лаборатории для массового обследования новорожденных созданы во многих советских городах. Разрабатывается комплексная программа, призванная объединить усилия всех специалистов, занятых проблемой наследственных заболеваний. Она станет фундаментом единой системы проводимого в масштабах страны раннего выявления, лечения, динамичного контроля за больными. И не только фенилкетонурией, относящейся к числу немногих наследственных недугов (а их известно уже более тысячи), которые поддаются эффективной коррекции. Советские специалисты считают: даже на болезни, против которых современная медицина пока не имеет средств лечения, можно вести наступление. Один из реальных путей — медико-генетический контроль за каждой семьей, где были случаи наследственных заболеваний.

Анатолий ГУЛЯЕВ.

старонкі мінулага

Ёсць гістарычныя асобы, якія назаўсёды застаюцца прыкладам вялікай маральнай сілы і непахіснасці. Да іх адносіцца і полацкая князеўна Рагнеда. Выдатны рускі паэт — дзекабрыст К. Рылеў, каб запаліць у маладых душах «любовь к стране своей родной и к угнетателям презренье», выкарыстоўвае ў адной з сваіх «Дум» вобраз славаўтай палачанкі. Пазней вялікі ўкраінскі кабар Тарас Шаўчэнка ў пэзме «Цары» для асуджэння крывавага спраў царызму звярнуўся да сумнай гісторыі Рагнеды. Вядомы рускі кампазітар Аляксандр Сяроў быў таксама захоплены духоўнай веліччу полацкай герані і напісаў оперу «Рагнеда». Для Янкі Купалы Рагнеда была ўвасабленнем гордасці, волі і славы радзімы («Гарыслава»).

Хто ж яна, Рагнеда, і чаму яе воблік не згубіўся ў нетрах гісторыі, чаму ён так глыбока хвалюе і нас, яе далёкіх нашчадкаў?

Сёлета спаўняецца тысяча гадоў, як імя Рагнеды побач з імёнамі яе бацькі полацкага князя Рагвалода, яе сына Ізяслава і тураўскага князя Тура з'явілася на старонках нашага самага старажытнага летапісу — «Аповесці мінулых гадоў». Амаль праз паўтара стагоддзя ў Лаўрэнцьеўскім летапісу каля 1128 года зноў была прыгадана драматычная гісторыя Рагнеды.

Трэба зазначыць, што звесткі пра беларускую даўніну вельмі бедныя. Аб ёй у летапісе да 980 года прамільгнула два—тры вельмі скуплыя паведамленні. З гэтага года па сутнасці і пачынаецца адлік гісторыі Беларусі.

Змест летапіснага запісу 980 года такі. Уладзімір Святаслававіч, які княжыў у Ноўгарадзе, перад паходам на свайго брата кіеўскага князя Яраполка паслаў да полацкага князя Рагвалода сказаць: «Хачу дачку тваю ўзяць за жонку». Рагвалод спытаў у дачкі: «Ці хочаш ісці за Уладзіміра?» Яна адказала: «Не хачу разлучыць сына рабыні (маці Уладзіміра была ключніцай), а хачу за Яраполка». І пайшла слугі Уладзіміра і паведамліла яму словы Рагнеды. Уладзімір жа сабраў шмат воінаў — варагаў, славян, чуждзі і крывічоў — і пайшоў на Рагвалода. А ў гэты час ужо сабраліся везці Рагнеду да Яраполка. І напай Уладзімір на Полацк і забіў Рагвалода і яго двух сыноў, а дачку яго прымусіў быць сваёй жонкай і пасля гэтага пайшоў на Яраполка.

Запісы 980 і 1128 гадоў маюць шэраг агульных месцаў, але ў апошнім ёсць і істотныя адрозненні. Паводле запісу 1128 года, Уладзімір не сам сватаўся да Рагнеды, бо быў яшчэ зусім малалетні, а яго сватаў дзядзька Дабрыня. Менавіта ён і падгаварыў Уладзіміра на дзікі гвалт над Рагнедай і на забойства яе бацькі. У гэтым запісе гаворыцца і пра далейшы лёс Рагнеды. Яна ненавідзела Уладзіміра за тое, што ён беручы сабе іншых жонак, забываўся пра яе. І воль аднойчы, калі Уладзімір, заехаўшы да яе, заснуў, яна вырашыла яго зарэзаць. Аднак, абудзіўшыся, Уладзімір схпіў жонку за руку. Рагнеда без страху сказала, што хацела пагубіць «за тое, што бацьку майго забіў і зямлю яго паланіў і не любіш мяне з

гэтым дзіцянем» (маецца на ўвазе сын Ізяслаў). Уладзімір загадаў ёй апрацуць у царскае адзенне, у якім яна была ў час шлюбу, і сесці на пасцелі. Чакаючы расправы, Рагнеда дала агонь меч сыну Ізяславу, пры гэтым сказаўшы: «Калі бацька прыйдзе сюды, скажы яму: «Ты не адзін тут». Ізяслаў так і зрабіў. Уладзімір, пачуўшы гэта, прамовіў: «А хто ведаў, што ты тут», — і апусціў меч, склікаў баяр і паведаміў ім аб усім. І яны казалі: «Ужо не за-

Полацку з'явіўся «во дни Святослава Игоревича». Апошні быў Вялікім кіеўскім князем з 945 па 972 гады. Ён амаль усё жыццё правёў у ваенных паходах, што адцягвала яго ўвагу ад унутраных спраў дзяржавы.

Калі факт існавання Рагвалода як гістарычнай асобы ўсімі даследчыкамі прызнаецца бясспрэчным, то ў адносінах Тура такой адзінай думкі няма. Многія гісторыкі лічылі, што Тур — асоба выдуманая. Іншыя не адмаўлялі

сцяпанкай Вольгай. Але нават, калі б ён і пасватаўся да Рагнеды, то гордая князеўна наўрад ці задаволілася б роллю другой жонкі. З усяго сказанага можна зрабіць дапушчэнне, што словы «Яраполка хочу» з'яўляюцца тэндэнцыйнай устаўкай летапісца — кіеўляніна, каб падкрэсліць гэтым самым прыхільнасць Полацка да Кіева. Наогул, у легендарнай гісторыі сватання наўгарадскага і кіеўскага князёў да дачкі полацкага князя летапісцам асэнсавана барацьба Ноўгарада і Кіева за ўплыў на Полацк.

У летапісу сказана, што Уладзімір па радзе сваіх баяр рашыў аднавіць айчыну Рагнеды і паслаць яе туды разам з сынам Ізяславам, пабудаваўшы для іх горад Ізяслаўль (сучаснае Заслаўе, на паўночны захад ад Мінска). Вядома, што ўсё гэта рабілася не па добрай волі Уладзіміра. Апошні не мог не бачыць, што разбурэнне ім Полаччыны не спыніла яе эканамічнага і палітычнага развіцця і што толькі сілай яе нельга было ўтрымаць. Апроч таго, не спынялася варожасць Ноўгарада і Кіева. Вось чаму важнай была для Уладзіміра прыхільнасць Полацка. Даючы Полацку ў князі старэйшага сына Рагнеды Ізяслава, ён як бы ўзнаўляў род полацкіх князёў і само княства. Пабудаваўшы Ізяслаўль, Уладзімір хацеў гэтым самым перанесці сюды сталіцу Полацкага княства, бліжэй да сваіх уладанняў, каб мець яе заўсёды пад наглядом.

Аднак гэты намер не ажыццявіўся. Ізяслаў жыў у Полацку, дзе к гэтаму часу быў узведзены новы дзядзенец, у якім пасяліўся і князь. А горад Ізяслаўль, хутчэй за ўсё, стаў уладаннем Рагнеды. Магчыма, гэта сюды, як паведамляюць Цвярскі і Густынскі летапісы, Уладзімір пасля прыняцця хрысціянства прыслаў сваіх паслоў да Рагнеды з прапановай, каб яна выбрала сабе мужа з ліку яго баяраў, бо ён зараз павінен жыць толькі з жонкай — хрысціянкай. Аднак Рагнеда з гордасцю адмовілася і заявіла аб сваім жаданні стаць манашкай, што яна і зрабіла, прыняўшы імя Анастасіі. Паводле падання, Рагнеда пабудавала ў Заслаўі манастыр. Аб яе жыцці тут можа сведчыць назва возера Рагнедзь (цяпер высохла). Захавалася тут таксама памяць пра магілу Рагнеды. Відаць, яна тут і памерла ў 1000 годзе.

Праз год пасля сваёй маці памёр і Ізяслаў, пражыўшы, відаць, не болей 25 гадоў. У Ніканаўскім летапісу яму была сказана выключна высокая пахвала за яго шматлікія дабрачыннасці, у тым ліку і за «прележаніе к прочтанию» книг. Усё гэта гаворыць аб тым, што Ізяслаў быў першаасветнікам Полаччыны, пры ім пісаліся ўжо граматы. Пра гэта сведчыць і яго пячатка з надпісам, які з'яўляецца першым помнікам усходнеславянскага пісьменства.

Рагвалод, Тур, Рагнеда, Ізяслаў... Іх жыццё, іх справы багатым зместам запайняюць першыя старонкі гісторыі Беларусі. І таму яны жывуць у памяці сваіх нашчадкаў, якія, твораць новую слаўную гісторыю, памятаюць і сваю мінуўшчыну.

Мікола ЕРМАЛОВІЧ.

ПЕРШЫЯ ЗВЕСТКІ ПРА БЕЛАРУСКУЮ ДАЎНІНУ

бі яе дзеля дзіцяці гэтага, але аднаві айчыну яе і дай ёй з сынам сваім». Уладзімір збудоваў горад, які назваў Ізяслаўлем, і паслаў туды жыць Рагнеду з сынам. «І з таго часу меч узнікаюць Рагвалодавы ўнукі (г. зн. полацкія князі) супроць унукаў Яраслава» (г. зн. кіеўскіх князёў), — такімі словамі заключае летапісец сваё апавяданне. Гэта хваляючая гісторыя, у якой побач з праўдзівым ёсць і легендарнае, утрымлівае ў сабе важныя звесткі. Найперш яна сведчыць аб існаванні ўжо ў той час Полацкага і Тураўскага княстваў — першых палітычных утварэнняў на тэрыторыі Беларусі.

Увагу даследчыкаў прыкоўвала да сябе асоба Рагвалода, першага гістарычна вядомага полацкага князя. На падставе таго, што ён, як гаворыць летапіс, «прышоў з-за мора», некаторыя гісторыкі лічаць яго нарманам па паходжанні і імя яго і дачкі Рагнеды выводзяць са скандынаўскіх моваў. Але імя Рагвалод як па сваёй форме, так і па свайму зместу (валадар рогу, гэта значыць мысу) — чыста славянскае. Дарэчы, яно было пашырана і ў чэхаў, да якіх нарманы не даходзілі. Славянскім з'яўляецца і імя Рагнеда, правільней Рагнедзь. Яно таксама мае свае варыянтны ў чэхаў. У карысць славянскага паходжання Рагвалода гавораць і словы Рагнеды, што яна не хоча разлучыцца з бацькай. Разуванне жаніха нявестай — славянскі звычай, якога не было ў германцаў. Савецкі гісторык А. Насонаў не без падстаў гаворыць аб вялікай долі верагоднасці таго, што Рагвалод паходзіць з мясцовага княжацкага роду і што яго заморскае паходжанне было данінай пазнейшай модзе: абавязкова выводзіць род знатных асоб з-за мяжы. Сапраўды, у летапісу сказана, што Рагвалод прыйшоў з-за мора ў Полацк, маючы тут сваю воласць, гэта значыць сваё законнае ўладанне. Відаць, у гэты час Полацк застаўся без князя, хутчэй за ўсё з прычыны яго смерці, і месца князя, як наследны ўладар, заняў Рагвалод. Як сведчыць «Маскоўскі летапісны звод канца XV ст.», «Рагвалод у

гістарычнай сапраўднасці Тура. Праўда, яны ўсе лічылі яго нарманам, з чым таксама пагадзіцца нельга. Калі Рагвалод быў славянскага паходжання, то такім жа быў і Тур. Не маюць рацыі тыя, хто сцвярджае, што ў старажытнаславянскай мове адсутнічае імя Тур. Яно зарэгістравана ў рускіх летапісах, было і ў іншых славянскіх мовах. Мы лічым вельмі слушна думку У. Завітневіча, які адзначае: «Калі гістарычнае існаванне Рагвалода апраўдана пазнейшымі падзеямі, таму, застаючыся паслядоўным, мы павінны прызнаць і Тура за сапраўдную гістарычную асобу («Область дреговичей», Киев, 1884). Але для нас мае значэнне не толькі сам гістарычны факт, але і яго асэнсаванне летапісцам. Падкрэсліванне таго, што Рагвалод і Тур былі сябрамі ці нават братамі, павінна было паказаць адзінства Полацкай і Тураўскай земляў. Летапісец тут выявіў праніклівае бачанне гістарычнай тэндэнцыі. Не глядзячы на моцную палітычную залежнасць Турава ад Кіева, ужо ў гэты час пачало выяўляцца яго збліжэнне з Полацкам. Гэта дало свае вынікі. У далейшым Тураўская зямля разам з Полацкай склалі асноўны масіў тэрыторыі Беларусі.

Але галоўнай гераніяй летапісных апавяданняў 980 і 1128 гадоў з'яўляецца Рагнеда. Яна выступае тут як уважальнае горадзя жанчыны, здольнай змагацца і за гонар айчыны, і за сваю чалавечую годнасць.

У старажытных славян жанчыны звычайна, выходзячы замуж, мянялі сваё імя. Гэтым трэба і тлумачыць тое, што Уладзімір назваў Рагнеду Гарыславай. Гэта імя азначае гарэць (ззяць) славай, а не тое, што Рагнеда спазнала шмат гора, як гэта часамі тлумачыцца ў літаратуры.

Выклікае сумненне тое, што Рагнеда жадала выйсці за Яраполка. Добра вядома, што Яраполк быў ужо жанаты на палоннай грэчаскай манашцы. Праўда, ён быў язычнікам і таму мог мець некалькі жонак. Аднак трэба ўлічваць, што ён выхоўваўся сваёй бабкай, хры-

ИЗДАНИЕ РЕЛИГИОЗНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В СССР

В Литве в апреле 1980 года коллегия епископов-ординаров выпустила катехизис «Свет вашей веры» тиражом 60 тысяч экземпляров. Недавно на литовском языке изданы также Новый Завет, малый литургический молитвенник, материалы последнего Ватиканского Собора. Сейчас готовится к печати 8-томный Требник.

Выпуск религиозной литературы регулярно осуществляется в Советском Союзе всеми конфессиями. Наиболее широкую издательскую деятельность ведет Русская Православная церковь, занимающая в стране первое место среди других религий по числу приверженцев. Ежемесячно выходит «Журнал Московской Патриархии», в котором печатаются постановления и распоряжения Священного Синода, проповеди, богословские статьи, материалы миротворческого и экуменического характера, сообщения из жизни епархий. Регулярно издаются сборник «Богословские труды», календари (карманные, настольные и настенные), многочисленные пособия для священнослужителей.

За последние годы Русская Православная церковь четыре раза большими тиражами переиздавала Библию и отдельно Евангелие. Сейчас планируется выпуск таких фундаментальных изданий, как Псалтирь со службами, Требник, книга-альбом «Русская Православная церковь». Эта церковная литература распространяется через епархиальные управления по

приходам, где ее могут приобрести не только духовенство, но и верующие.

Выпуском всей этой литературы занимается издательский отдел Московской Патриархии. Многие годы его возглавляет архиепископ Волоколамский Питирим. Помимо аппарата отдела в этой работе активно участвуют преподаватели Московской и Ленинградской духовных академий и семинарий.

В начале 1980 года увидело свет новое издание Библии на русском языке, подготовленное Всесоюзным Советом евангельских христиан-баптистов. Кроме того, баптисты недавно выпустили сборники духовных песен, Новый Завет, Симфонию. В прошлом году были распространены среди верующих также 20 тысяч экземпляров Библии на русском языке, полученные от объединенного Библиейского общества.

Еврейская религиозная община при Московской хоральной синагоге наряду с иудаистскими календарями только что выпустила Пятикнижие с параллельными текстами на русском языке и иврите.

В ознаменование XV века хиджры мусульманские организации СССР решили переиздать ряд трудов исламских ученых. В скором времени вновь увидит свет книга мухаддиси Абу Иса ал-Термези «Мораль и этика Пророка». Выдет также исследование муфтия Зияутдинахана ибн Ишан Бабахана об истории и сегодняшнем дне ислама в Советском Союзе.

(АПН).

Устае сонца над Заходняй Дзвіной. Фота Д. ДЗЕВОЙНА.

«ІНРЫБПРОМ-80»

Міжнародная выстаўка, у якой прымаюць удзел беларускія прадпрыемствы, праходзіць у Ленінградзе ў выставачным комплексе Васілеўскага вострава. Фірмы і арганізацыі больш чым 20 краін прымаюць удзел у міжнародным аглядзе сродкаў здабычы, апрацоўкі рыбы і морепрадуктаў і ўзнаўлення водных біярэсурсаў.

Упраўленне рыбнай гаспадаркі пры Савеце Міністраў БССР дэманструе ў раздзеле «Таварнае рыбаводства» макет комплекснага выкарыстання зямельных і водных рэсурсаў ва ўмовах асушэння забалочаных раёнаў на прыкладзе рыбакамбіната «Любань».

КУЛЬТУРНЫ АБМЕН НАПЯРЭДАДНІ МАДРЫДА

Напярэдадні мадрыдскай нарады заходня інфармацыйнага сродкі зноў высоўваюць тэзіс аб «адставанні» СССР у культурным абмене з замежнымі краінамі. Карэспандэнт Агенцтва друку Навіны папрасіў старшыню праўлення Усесаюзнага агенцтва па аўтарскіх правах (УААП) Барыса ПАНКІНА расказаць аб сапраўдным становішчы спраў.

Па размаху і геаграфіі культурнага абмену Савецкаму Саюзу, несумненна, належыць вядучае месца ў свеце. Шырыні і разнастайнасці яго міжнародных культурных сувязей садейнічае і Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах. УААП падтрымлівае дзелавыя кантакты з нацыянальнымі асацыяцыямі, выдавецтвамі, аўтарска-прававымі таварыствамі, тэатральнымі і музычнымі арганізацыямі звыш 60 краін свету, мае звыш тысячы партнёраў толькі ў капіталістычных краінах і краінах, што сталі на шлях развіцця.

Выданне ў СССР замежнай літаратуры асабліва павялічылася ў апошнія гады. Пасля Хельсінкі ў нас выдадзена звыш 8 500 твораў замежных аўтараў. Яны атрымалі масавае распаўсюджанне: прадаюцца ў магазінах, выдаюцца ў бібліятэках, вывучаюцца ў школах і ВНУ. Па дачых ЮНЕСКА, СССР займае зараз вядучае месца ў свеце па выпуску перакладной літаратуры.

Калі навуковая літаратура карыстаецца перш за ўсё попыткам у спецыялістаў, то замежная мастацкая літаратура мае ў СССР самую масавую аўдыторыю. У прыватнасці, вялікая цікавасць да літаратуры ЗША. У Савецкім Саюзе была даўно і добра вядома амерыканская класіка XIX—пачатку XX стагоддзяў. Але, напэўна, найбольшую папулярнасць амерыканскай літаратуры ў СССР прынес Хемінгуэй. Яго творы выдавалі больш за сто разоў тыражом звыш 5 мільёнаў экзэмпляраў.

Улічваючы попыт чытачоў, Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах год ад году павялічвае колькасць кантрактаў на кнігі амерыканскіх пісьменнікаў. Многія кнігі выходзяць, акрамя рускай, на дзесятках іншых моў народаў СССР.

Прыклад работы хача б аднаго выдавецтва—«Маладая гвардыя». Пасля вайны тут выйшлі творы амаль 80 пісьменнікаў і паэтаў ЗША самых розных літаратурных напрамкаў і палітычных поглядаў: ад Стэйнбека, Фроста, Мейлера, Шоў, Чывера, Уорэна, Ванегута да ідэолага «бітнікаў» Джэка Керуака і прадстаўніка «чорнага гумару» Дональда Бартэлама.

УААП імкнецца да таго, каб замежная грамадскасць магла шырэ знаёміцца з дасягненнямі савецкага духоўнага жыцця. Пры агенцтве існуе спецыяльная інфармацыйна-рэкламная служба, якая накіроўвае замежным партнёрам УААП матэрыялы аб савецкіх аўтарах і іх творах. Мы выпускаем часопіс «Кнігі і мастацтва ў СССР» на пяці мовах, бюлетэнь «У савецкім тэатры». УААП садейнічае развіццю дзелавых кантактаў паміж аўтарамі і выдавецтвамі, арганізацыямі творчай інтэлігенцыі, рэгулярна накіроўвае ў розныя краіны свае дэлегацыі, у склад якіх уваходзяць вядомыя савецкія пісьменнікі, вучоныя, кампазітары, мастакі.

Культурнае супрацоўніцтва—працэс двухбаковы, узаемны. Абмен творами літаратуры і мастацтва можа і павінен развівацца на падставе строгага захавання прынцыпаў роўнасці, узаемнай выгады. Дзеля справядлівасці нельга не сказаць, што дыспрапорцыя ўсё яшчэ

застаецца. Толькі пасля другой сусветнай вайны на савецкі кніжны рынак паступіла больш за 7 тысяч твораў амерыканскіх аўтараў, па 4,5 тысячы — англійскіх і французскіх. За такі ж перыяд гэтыя заходнія краіны выпусцілі ў агульнай складанасці крыху больш за дзве тысячы назваў рускіх і савецкіх аўтараў.

І ўсё ж узрастаючае імкненне шырокіх колаў міжнароднай грамадскасці з першакрайніц пазнаёміцца з жыццём народаў СССР ламае штучна ствараемыя бар'еры. Так, у ЗША і Грэцыі выдаецца Вялікая Савецкая Энциклапедыя. «Пленум паблішынг карпарэйш» (ЗША) мае кантракт на пераклад і выданне звыш 90 савецкіх навуковых і навукова-тэхнічных часопісаў.

Ужо не асобнымі кнігамі, а цэлымі серыямі выпускаюць замежныя выдавецтвы савецкую мастацкую літаратуру. Заходнегерманская карпарацыя «Бертэльсман», напрыклад, набыла права на 21 кнігу для бібліятэкі «Сучасная савецкая проза». Чатырнаццаць кніг серыі паступілі да чытачоў ФРГ. «Бібліятэка савецкай літаратуры» выпускаецца калектыўна некалькімі выдавецтвамі Фінляндыі. Выйшла ўжо больш за 40 кніг. Амерыканская карпарацыя «Макмілан» падпісала звыш ста кантрактаў на публікацыю серыі твораў савецкай навуковай фантастыкі.

Плённа развіваюцца кантакты з тэатральнымі арганізацыямі замежных краін. Толькі ў мінулым годзе праз УААП краіны Захаду набылі права на 50 п'ес савецкіх драматургаў. Пасля значнага перапынку за апошнія гады на амерыканскай сцэне былі пастаўлены п'есы савецкіх драматургаў — Аляксея Арбузава, Міхаіла Рошчына, Аляксандра Вампілава, Чынгіза Айтматава, Калтая Мухамеджанава... У рэпертуары савецкіх тэатраў прыкладна 40 п'ес амерыканскіх аўтараў. У Фінляндыі мінулы тэатральны сезон прайшоў як «Год савецкай драматургіі».

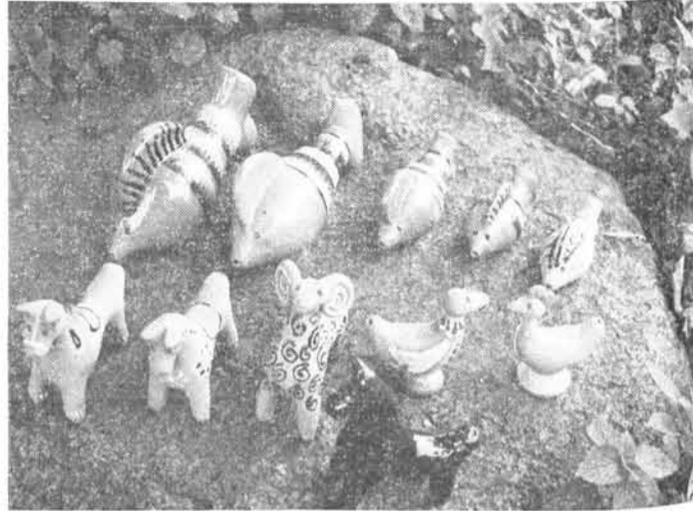
Адным з важных напрамкаў міжнароднага культурнага супрацоўніцтва з'яўляецца абмен творами музыкі. Наша агенцтва мае 54 пагадненняў з 43 аўтарска-прававымі арганізацыямі і музычнымі фірмамі 24 краін па пытаннях узаемнай аховы правоў у галіне музыкі. Нашы партнёры — буйнейшыя музычныя фірмы: «Бузі энд Хокс» (Англія), «Рыкардзі» (Італія), «Ханс Сікорскі» (ФРГ), «Шан дэю Монд» (Францыя), «Шырмер» (ЗША). Канструктыўныя перагаворы, абмен творами музыкі і драматургіі, расшырэнне перакладных выданняў — усё гэта стварае самыя спрыяючыя ўмовы для супрацоўніцтва.

Традыцыйнай формай міжнароднага кнігаабмену сталі кніжныя кірмашы. Мы ўдзельнічаем у такіх кірмашах у Лейпцыгу і Франкфурце-на-Майне, Мадрыдзе, Барселоне, Варшаве, Бялградзе, Манрэалі... У мінулым годзе другі раз Масква прымала кнігавыдаўчоў з розных краін свету. Усесаюзнае агенцтва па аўтарскіх правах падпісала ў сувязі з гэтай ярмаркай 1861 кантракт на творы савецкіх і замежных аўтараў. Савецкія чытачы пазнаёміліся ўжо з некаторымі замежнымі кнігамі, кантракты на якія былі падпісаны на кірмашы.

Дзейнасць УААП яшчэ раз даказвае гатоўнасць і магчымасць савецкага боку ажыццяўляць матэрыялізацыю разрадкаў, эфектыўна выконваць абавязальствы ў сферы міжнароднага культурнага супрацоўніцтва.

Сучасная беларуская народная кераміка — жывы працяг шматвяковых традыцый, узбагачаных творчымі дасягненнямі многіх пакаленняў таленавітых майстроў. Археалагічныя раскопкі дапамагаюць устанавіць, што першыя ўзоры керамічнага посуду на тэрыторыі нашай рэспублікі належаць да эпохі неаліту. Сёння, як і многія стагоддзі назад, вырабляюць посуд з гліны ў беларускіх вёсках. Вядомыя такія цэнтры па вырабу керамікі, як вёска Гарадная на Брэстчыне, Радашковічы, Мазыр, і, бадай, першае месца належыць Івянцу. Слова «Івянец» і «кераміка» непадзельныя. Яшчэ ў XIII—XIV стагоддзях людзі, якія заснавалі на рацэ Волме невялікае паселішча, заўважылі, што тутэйшыя землі мала прыдатныя для апрацоўкі, затое проста пад нагамі ляжаць выдатныя гатункі ганчарнай гліны, з якой атрымліваюцца прыгожыя, моцныя вырабы. Сёння пра Івянец чулі і за мяжой, таму што на міжнародных выстаўках і кірмашах беларуская кераміка займае віднае месца. Што-

год Івянецкая фабрыка выпускае каля паўсотні новых узораў ганчарных вырабаў. Вазы рознай формы, глянкі, міскі, прыборы для напіткаў, кубкі, сервізы, зробленыя рукамі тутэйшых майстроў, пазнаеш адразу. Прамыя і хвалістыя лініі карычневага, белага і зялёнага колераў ствараюць своеасаблівыя геаметрычныя ўзоры і, нібы поспілкай, укрываюць паверхню вырабу.

Вырасла за апошнія гады ў Івянцы многа таленавітых, выдатных майстроў. Адзін з іх Міхаіл Звярко, які ўзбагаціў новымі формамі старажытнае ганчарнае мастацтва. НА ЗДЫМКАХ: старэйшы Івянецкі ганчар Франц ЦЕЛІШЭУСКІ; як і сотні гадоў назад, круціцца ганчарны круг; таленавіты майстар ствараюць цудоўныя вырабы; у руках у Івянецкай дзяўчыцы, вырабленай М. Звярко; ганчар Міхаіл ЗВЯРКО.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

СПАЧАТКУ БЫЛО «СЛОВА...»

У Маскве створаны незвычайны грамадскі музей — музей «Слова аб палку Ігаравым». Яго заснавальнік мелі на мэце сабраць разам і вывучыць усё, што звязана з гэтым выдатным помнікам старажытнарускай літаратуры. Старшынёй савета музея абраны паэт Ігар Кобзеў.

— «Слова аб палку Ігаравым», — гаворыць ён, — не проста цудоўная паэма, якая дайшла да нас насуперак спапяляючаму часу, гэта цэлая эпоха нашай гісторыі, адлюстраваная яе відавочцам у вершаваных радках, эпоха, якая ў нашы дні прыцягвае да сябе ўсё большую ўвагу даследчыкаў. Па-другое, «Слова» — выдатны помнік старажытнарускай літаратуры, каштоўны не толькі сам па сабе, але і таму, што, безумоўна, даказвае высокі ўзровень развіцця культуры на Русі ў XI—XII стагоддзях.

На жаль, арыгінал паэмы згубіўся ў час маскоўскага пажару 1812 года разам з усёй бібліятэкай А. Музіна-Пушкіна, які ачыціў у 1800 годзе першую публікацыю «Слова». З таго часу ўсе даследчыкі і аматары старажытнарускай літаратуры карыстаюцца толькі выданнем «Слова» 1800 года і зробленымі з яго ў той жа час копіямі.

Адзін з апантаных даследчыкаў паэмы Васіль Сабалеўскі, які сорак гадоў жыцця прысвяціў гэтаму твору, перад смерцю за-

вяшчаў родзічам перадаць свой збор кніг і рукапісаў будучаму музею «Слова аб палку Ігаравым».

Падарунак сям'і Сабалеўскага стаў першым каменем у падмурак музея. Вельмі хутка падарункі насыпаліся з усіх бакоў. Прыслаў сваю кнігу аб паэме выдатны савецкі гісторык і пісьменнік А. Югаў, зараз нябожчык. Цыкл сваіх лінагравюр на старажытнарускай тэмы падарыў нам мастак І. Архіпаў.

Пасля паведамлення ў газетах і па радыё аб стварэнні музея нам пачалі часцей прыносіць і прысылаць самыя розныя, звязаныя з паэмай матэрыялы. Гэта і кнігі, і рукапісы, нідзе не апублікаваныя. Аказалася, што расшыфроўкай, разгадкай таямніцы старажытнарускай паэмы займаюцца не толькі філолагі і гісторыкі, але і людзі, на роду сваёй асноўнай дзейнасці, здавалася б, далёкія ад праблем літаратуразнаўства.

Такой нечаканасцю для ўсіх нас стала работа Паўла Верашчэціна — тэхніка аднаго з падмаскоўных заводаў. Ён даслаў легенды, звязаныя са «Словам», якія збіраў на працягу шэрагу гадоў у месцах Ігарова паходу. Гэтыя легенды — сведчанне таго, што памяць аб «Слове» і аб падзеях гераічнага паходу Ігара жыве ў народзе і дагэтуль.

ПРА МУЗЫЧНУЮ ДЫНАСТЫЮ АЛОЎНІКАВЫХ

ПА СЯМЕЙНАЙ ТРАДЫЦЫІ

Здаўна выдзецца ў Беларусі, што сын у большасці выпадкаў пераймае прафесію бацькі, і яна становіцца традыцыйнай на многія пакаленні. Так узніклі цэлыя «дынастыі» цэляроў і муляроў, гарбароў і краўцоў, ганчароў і шаўцоў. У гістарычных дакументах можна прачытаць прозвішчы беларускіх сярэбранікаў, залатых спраў майстроў, кнігадрукароў, акцёраў першага ў Расіі маскоўскага тэатра, спевакоў, танцоўшчыкаў, хормайстроў.

Калі ў Пецярбурзе адкрылася першая прыворная харавая капэла, у яе складзе была значная група беларускіх спевакоў. І яны, і іх нащадкі заўсёды атрымлівалі самыя пахвальныя водгукі аб сваім майстарстве і праславілі родны край як радзіму сапраўды таленавітых людзей, дзе здаўна багацце народнай музыкі перадавалася, як найкаштоўнейшая спадчына.

У пачатку трыццаціх гадоў я пазнаёміўся ў Мінску з некалькімі сем'ямі музыкантаў. Ад дзядоў і прадзедаў перайшлі традыцыі выканання на цымбалах да такіх выдатных беларускіх артыстаў, як І. Жыновіч, С. Навіцкі, Х. Шмелькін. Цяпер іх дзеці і ўнукі працягваюць гэту традыцыю.

...Мне ўспамінаецца адзін з вольскіх дзён 1934 года, калі ў наш інтэрнаці пакой усяліўся зусім малады сарамлівы хлопец. Гэта быў першакурснік - піяніст Валодзя Алоўнікаў. Трымаўся ён надзвычай сціпла, займаўся старанна, пра сябе расказваў не любіў. І толькі выпадкова я даведаўся, што яшчэ ў Барбруйскай музычнай школе ён спрабаваў пісаць уласную музыку. Мы прыкладлі нямала намаганняў, пакуль ён згадзіўся паказаць што-небудзь са сваіх юнацкіх твораў. Заўважыўшы ў іх іскрынку кампазітарскага таленту, я літаральна сілком прывёў яго да свайго педагога Мікалая Алашава, і той пачаў займацца з ім кампазіцыйна. А пасля заканчэння трэцяга курса нашага музычнага тэхнікума Уладзіміра прынялі ў Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю, і ён выдатна скончыў яе па класах Фартэп'яна і кампазіцыі ў 1941 годзе.

Не забыць цёплы чэрвеньскі вечар, у які адбыўся канцэрт выпускнікоў кансерваторыі. У яго праграме быў і першы буйны сімфанічны твор У. Алоўнікава — яго Першая сімфонія. Яна вельмі спадабалася слухачам.

А назаўтра пачалася Вялікая Айчынная вайна. Алоўнікаў прымаў удзел у баявых аперацыях пад Масквой, на Сталінградскім, 3-м і 4-м Украінскіх франтах, у вызваленні Румыніі, Венгрыі, Балгарыі, Югаславіі, Аўстрыі. Дэмабілізаваўшыся ў 1947 годзе, ён вяртаецца ў Мінск і пачынае педагогічную і творчую дзейнасць. Няма патрэбы пералічваць яго творы: усім добра вядомыя першыя кампазітары пра герояў Вялікай Айчынай вайны — «Лясная песня», «Радзіма мая дарэга», першыя такты якой сталі пазыўнымі Беларускага радыё, сімфанічныя паэмы «Партызанская бэль», «Нарач», «Песні міру». Выкладчык, дацэнт, прафесар, рэктар Белдзяржкансерваторыі, член ЦК Кампартыі Беларусі, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, народны артыст рэспублікі — вось «паслужны спіс» яго педагогічнай і грамадскай дзейнасці.

Сын У. Алоўнікава — Ігар гада-

ваўся ў музычнай атмасферы. У доме заўсёды гучала фартэп'яна: бацька пісаў свае творы ці іграў што-небудзь з класічнай музыкі, маці, салістка Беларускай дзяржаўнай філармоніі, развучвала новыя песні, рамансы, арыі з опер. У хлопчыка надзвычай рана выявіліся выдатныя музычныя здольнасці: ледзьве навучыўшыся хадзіць, Ігар з асалядай націскаў клавішы інструмента і ўважліва прыслухоўваўся да цудоўных гукаў, якія ён сам выклікаў да жыцця.

Потым была спецыяльная сярэдняя музычная школа пры Белдзяржкансерваторыі, першыя заняткі прафесійнай музыкай. У 1972 годзе вучань - піяніст стаў лаўрэатам Міжнароднага конкурсу імя Сметаны ў Празе. На наступны год ён паступіў у Маскоўскую кансерваторыю, у клас фартэп'яна прафесара Я. Флэра, а ў 1980 годзе скончыў аспірантуру. Цяпер ён саліст Белдзяржфілармоніі і прапагандыст твораў беларускіх кампазітараў. У яго рэпертурыя канцэрт для фартэп'яна з сімфанічным аркестрам Л. Абелівіча. Другі канцэрт Г. Вагнера, Гумарэска і транскрыпцыі У. Алоўнікава і іншыя творы нацыянальнай беларускай музыкі.

Ваенны лёс брата Уладзіміра Алоўнікава — Глеба склаўся трагічна. Воінскае падраздзяленне, у якім ён праходзіў службу, знаходзілася на самай граніцы, і ў першыя ж гады Вялікай Айчынай вайны Глеб быў цяжка паранены. Пакутліва доўга не прыходзіла выздаравленне, але юнак не губляў надзеі. Скончыў вайну ён у Аўстрыі.

Як і старэйшы брат, дэмабілізаваўся ў 1947 годзе. Нялёкім быў пасля гэтага пераход да мірнай працы — абодва браты былі «адлучаны» ад музыкі на шэсць з лішнім гадоў, і многаму дэвялося вучыцца спачатку. Але любоў да музыкі, талент і праца змялі ўсе перашкоды, і Глеб у 1954 годзе скончыў Беларускаю кансерваторыю.

Паралельна з вучобай ён з 1948 па 1961 год працаваў дырыжорам Дзяржаўнага народнага аркестра БССР, а потым на працягу пяці гадоў — дырыжорам Дзяржаўнага ансамбля танца БССР. Цяпер ён выкладчык Мінскага музычнага вучылішча.

Сын Глеба — Алег скончыў па класу віяланчэлі ў 1970 годзе кансерваторыю, а праз два гады і аспірантуру. Ён лаўрэат Беларускага і міжрэспубліканскага (Літва, Латвія, Эстонія, Малдавія і Беларусь) конкурсаў музыкантаў - выканаўцаў, з поспехам выконвае ў канцэртах такія буйныя і складаныя творы нацыянальнай музыкі, як Канцэрт для віяланчэлі з сімфанічным аркестрам А. Багатырова і П. Падкавырава і іх жа Санаты.

Нягледзячы на сваю маладосць, стрыечныя браты Ігар і Алег паспелі заваяваць прызнанне і любоў слухачоў, павагу нашых кампазітараў. Спецыяльна ў разліку на выканаўчую манеру і выдатныя тэхнічныя магчымасці Алега кампазітары Г. Вагнер і А. Янчанка напісалі свае віяланчэльныя Канцэртны, а В. Войцкі — Санату для віяланчэлі з фартэп'яна.

Плённа і самааддана працуе дынастыя Алоўнікавых, прыносячы ў скарбніцу нацыянальнай культуры свае здабыткі.

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕЎ.

Жывыя ідуць наперад—
святчэнны закон вайны.
Бывай жа!..
Хоць будзе цяжка вяртацца
ў сваю краіну
Адным без сяброў маленства,
без родных братоў, адным,
А ўсё ж над тваёй магілай
— Бывай! — мы сказаць
павінны.

Напісаны пад пошпівт куль і
разрывы снарадаў, зноў успомніўся
паэту гэты верш ў 1964 годзе. Ім
Кастусь Кірзенка і назваў сваю чар-
говую кнігу паэзіі «Жывыя ідуць на-
перад». А да гэтага часу ўжо выйшлі
зборнікі «Ранак ідзе», «Пасля навал-
ніцы», «Мая рэспубліка», «Любоў і
дружба», «Смага» і іншыя...

Вайна... Яна не праходзіць бяслед-
на, яна памяццю сваёй адгукаецца і
ў жыцці новых пакаленняў. А людзі,
якія вынеслі яе цяжар на сваіх пля-
чах, штодзень змагаюцца за тое, каб
яна больш ніколі не паўтарылася.

«Папярэджанне» — так назваў
адзін са сваіх вершаў К. Кірзенка.
«З радасцю я адзкі ад кананад і па-
жараў. З радасцю ад смерці ад-
вык, — гаворыць ён. Гаворыць мір-
ны чалавек. Але

Не чапайце мяне!
Не чапайце мяне!
У імя ўсіх людскіх пакаленняў
Папярэджваю —
Не краінаце
гневу майго курок!

Страснае, вострапубліцыстычнае
слова паэта ў гэтым вершы. Нават
цяжка напачатку паверыць, што рад-
кі гэтыя напісаны вялікім аптыміс-
там, жыццялюбам... Ды толькі нель-
га забываць, што К. Кірзенка прамы
і адкрыты чалавек, які не толькі не
даруе здрады іншым, але і ўлас-
наму сумленню.

Паэзія Кастуся Кірзенкі — ладны,
добра дагледжаны і ўходжаны куток
на мацярыку ўсёй савецкай паэзіі.
Менавіта савецкай, а не толькі бела-
рускай, бо ўсё тое лепшае, што вый-
шла з-пад яго пяра, пазначана і вы-
сокай мастацкасцю, і значнай сацы-
яльнай напоўненасцю, і страснай гра-
мадзянскасцю.

Прарастаюць зерні чалавечнасці ў
яго вершах. Гэты гуманістычны пафас,
гэтая здзіўляючая здольнасць заўсё-
ды і ва ўсім быць шчырым і адкры-
тым асабліва праявіліся ў апошніх
зборніках паэта — «Кніга ста песень»
[за яе К. Кірзенка быў удастоены
звання лаўрэата Дзяржаўнай прэміі
БССР. Дарэчы, ён таксама лаўрэат Лі-
таратурнай прэміі імя Янкі Купалы],
«Сіні вырай» і нядаўнім — «Вёсны
веснаваць».

А яшчэ сэрца яго напоўнена вялі-
кай і непаўторнай любоўю да баць-
коўскай зямлі, той любоўю, што да-
зволіла ў 1948 годзе сказаць словы
пра Беларусь, якія адразу сталі хрэс-
таматыйнымі:

Не завіце маю рэспубліку
Краінай цёмных лясоў!
Паглядзіце —
Над ёю свеццяца

АДДАНЫ РОДНЫМ ПРАСТОРАМ

Агні завадскіх карпусоў.
Не завіце маю рэспубліку
Краінай ціхіх далін!
Паслухайце —
Як грываць над ёй
Галасы магутных турбін.

Прызнанне гэтае ў аднасці з Баць-
каўшчынай прагучала і ў адным з
апошніх па часу напісання твораў
паэта, што быў змешчаны летась у
часопісе «Полымя»: «Дэкрэтам сэрца
я навек аддаў сябе прасторам род-
ным, палеткам вольным, сінім рэкам
і лясам. І пад агністай зоркай пуця-
воднай — сябе ўсяго — ў дэкрэты
Леніна ўпісаў».

К. Кірзенка — паэт-грамадзянін, па-
эт-камуніст, паэт-публіцыст, што ак-
тыўна ўмешваецца ў паўсядзённае
жыццё. Яго голас гучыць па радыё і
тэлебачанні... Яго артыкулы аб сё-
няшнім жыцці рэспублікі, аб тых
зменах, што адбыліся за гады Савец-
кай улады, можна прачытаць у газе-
це ці часопісе. А стан сённяшняй бела-
рускай літаратуры, яе паэзіі! Паэт
выступае з літаратурна-крытычнымі
артыкуламі, рэцэнзіямі на новыя кні-
гі таварышаў па пяру і маладзейшых
літаратараў, якім вельмі патрэбна
своечасовая падтрымка, увага — асаб-
ліва з боку вопытных майстроў.

Багатыя ўражанні ён меў на адной
з сесій Генеральнай Асамблеі Аргані-
зацыі Аб'яднаных Нацый, дзе прысут-
нічаў як прадстаўнік Беларускай са-
вецкай дэлегацыі. Яны пазней выпілі-
ся ў шматлікія вершы, а таксама ў
кнігу публіцыстыкі...

Наогул, К. Кірзенку, як і кожнаму
сапраўднаму мастаку слова, часта
бывае цесна ў рамках нейкага аднаго
літаратурнага жанру. Тады ён, паэт,
пачынае пісаць прозу, творы для дзя-
ці, займаецца перакладамі.

Кастусь Кірзенка — галоўны рэ-
дактар часопіса «Полымя». Гады, бе-
зумоўна, ляглі пэўным цяжарам на
плечы. Ды толькі не ў характары
К. Кірзенкі пасаваць перад цяжкас-
цямі. Да слова яго прыслухоўваюцца,
з ім разяцца, вопыту яго давараюцца.
А часам жывае так, што трэба
чалавеку паспавядацца, пачуць доб-
рае і спагадлівае слова. І тут Кас-
тусь Ціханавіч заўсёды прыйдзе на
дапамогу. Дабрата, чуласць і ўважлі-
васць — гэта ж таксама працяг ча-
лавечнасці, той чалавечнасці, што
жыве як маральная праграма ў яго
вершах, паэмах. Думкі і справы ў
яго ніколі не разыходзяцца. Таму ў
творах [асабліва напісаных у апошнія
гады] пірычнага героя можна смела
атаесамліваць з самім аўтарам.

Паэзія — сапраўдная краіна Касту-
ся Кірзенкі. Жыве ён у ёй паўна-
праўным гаспадаром. І шчыра, па-
сяброўску запрашае туды кожнага,
хто шануе беларускае слова, сваю
Бацькаўшчыну. Бо помніць ён, добра
помніць:

А нам загад нязменны —
жыць,
Ні ў век не забываць,
Што лёс наш —
радасці служыць,
Вёсны веснаваць.
Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Раённы Дом культуры ў Браславе.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

У ЭКСПАЗІЦЫІ — СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

«Гродзенскаму дзяржаўнаму гісторы-
ка-археалагічнаму музею — 60 гадоў» —
такі надпіс з'явіўся на фасадзе аднаго
са старадаўніх будынкаў у горадзе на
Немане. Звыш ста тысяч экспанатаў,
прадстаўленых у дваццаці тэматчных
залах музея, адлюстроўваюць асноўныя
этапы гісторыі Гродзеншчыны. Многія
матэрыялы расказваюць аб рэвалюцый-
ным мінулым Прынёманскага краю, пра

яго слаўных ураджэнцаў — Кастуся Ка-
ліноўскага, Валерыя Урублеўскага, вя-
домага дзяржаўнага і партыйнага дзея-
ча Беларусі С. Прытыцкага. Рэліквіі
баявой славы — сцягі, узнагароды, ма-
кеты зброі — напамінаюць аб суровых
днях мінулай вайны. Цэнтральнае месца
ў музеі займаюць матэрыялы аб сацы-
яльных пераўтварэннях, што адбыліся
ў вобласці за гады Савецкай улады.

СЛАЎНАЕ МЯСТЭЧКА КРУГЛАЕ

Калі заходзіць гутарка пра Круглае, то звычайна кажуць: «А, Круглае! Гэта глыбінка». Аднак яно мае сваю старажытную і цікавую гісторыю.

У апошнія гады недалёка ад Круглага, у вярхоўі ракі Друць, вяліся раскопкі, якія дапамаглі зазірнуць у глыб гісторыі мястэчка. Тут знаходзіцца старажытнае паселішча Друцк—у XII стагоддзі цэнтр удзельнага Друцкага княства, у састаў якога ўваходзіла значная частка зямель сучаснай Магілёўскай і Віцебскай абласцей. З «Павучання Уладзіміра Манамеха» даведваемся, што кіеўскі князь рабіў набегі на Друцк у 1078, 1099 і 1116 гадах, але поспеху не меў. У сярэдзіне XII стагоддзя Кіеўская Русь распалася на мноства ўдзельных княстваў. Тады друцкія князі і атрымалі поўную самастойнасць. Раскопкі паказалі, што па захаванасці элементаў сярэднявечнага Друцк з'яўляецца лепшым помнікам старажытнай Беларусі.

Тэрыторыя раёна, як і тэрыторыя ўсёй Магілёўскай вобласці, з XIII да сярэдзіны XVIII стагоддзя ўваходзіла ў склад Вялікага княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай. Літоўскія князі раздавалі землі і сялян польскім і рускім феодалам, якія знаходзіліся ў іх на службе. Так, мястэчка Цяцерына (зараз саўгас «Цяцерына») ў 1430 годзе было далучана да ўладання вялікага князя Свідрыгайлы. У 1501 годзе яно было перададзена ў пажыццёвае ўладанне Алены Іванаўны—дачкі Івана III і жонкі польскага караля Аляксандра.

У час Айчыннай вайны 1812 года на тэрыторыі раёна праходзілі жорсткія баі з чужаземнымі захопнікамі. Галоўная кватэра фельдмаршала М. Кутузава ў лістападзе 1812 года знаходзілася ў Круглым. Адтуль ён паведамляў Аляксандру I, што асноўныя сілы арміі ад мястэчка накіраваліся да Бярэзіны, каб не даць магчымасці Напалеону пераправіцца ніжэй Барысава.

У канцы XIX стагоддзя А. Дзембавецкі ў кнізе «Спроба апісання Магілёўскай губерні» дае такую характарыстыку Кругламу: «Мястэчка належыць княгіні Крапоткінай. Размешчана на левым беразе ракі Друць пры Віленскім паштовым тракце, вярстах у 50 ад Магілёва і ў 20 вярстах ад станцыі Талачын Маскоўска-Брэсцкай чыгункі. Жыхароў у мястэчку 1884. Есць адна праваслаўная царква, яўрэйская синагога, тры млыны, дзве кузні. Усе пабудовы драўляныя...» Нічога ў гэтым апісанні не гаварылася пра жыццё насельніцтва, яго культуру, быт. Ды гэта і не цікавіла царскія ўлады.

Падзеі першай рускай рэвалюцыі 1905—1907 гадоў не абышлі і Кругляншчыну. Так, 16 чэрвеня 1905 года магілёўскі віцэ-губернатар даносіў міністру ўнутраных спраў: «Сяляне Круглянскай воласці і сумежных з ёю вёсак узнялі бунт і пачалі захопліваць землі князя Крапоткіна». У данясенні ўказвалася, што атрад паліцыі ў 70 чалавек не здолеў уціхамірыць бунтаўшчыкоў. Хваляванні працягваліся да позняй восені 1905 года.

Устанаўленне Савецкай улады ў Круглым адбывалася параўнальна мірна. А вось барацьба за яе ўмацаванне абвастрылася. Кулацкія элементы хацелі захапіць у воласці ўладу ў свае рукі. Барацьбу супраць іх узначалілі бальшавікі Ракушавы. Кулацкая банда сурова расправілася з імі. Яна арганізавала забойства першага селькора Ф. Ракушава, яго бацькі і брата.

У час Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі раёна шырока разгарнуўся партызанскі рух. У заходняй яе частцы дзейнічала партызанская брыгада, якую ўзначальваў Герой Савецкага Саюза С. Жуніч, ва ўсходняй — другая партызанская брыгада пад камандаваннем Г. Керпіча. У гарадскім пасёлку дзейнічала падпольная партыйна-камсамольская «Арганізацыя барацьбы за вызваленне Радзімы».

Круглае было спалена фашыстамі. Зараз гарадскі пасёлак адбудаваўся. Есць тут Дом Саветаў, пошта, раймаг, сярэдняя школа, школа-інтэрнат, паліклініка, Дом піянераў, лазня. Пабудавана таксама некалькі шматкватэрных дамоў. Працуюць ільнозавод, птушкафабрыка, цагельны завод і прадпрыемствы культуры-бытавога прызначэння. Асфальтаваныя дарогі злучаюць Круглае з чыгуначнай станцыяй Талачыно і з аўтамагістраллю Магілёў—Мінск.

Вось такім стала мястэчка, якое заўсёды лічылася глухім кутком Беларусі.

П. КАРНЕЕНКА.

ВОСЬ ГЭТА КЛАД!

Шматкілаграмовыя гіры пайшлі ў ход, каб уважыць клад, які нядаўна знойдзены ў горадзе Івацэвічы Брэсцкай вобласці. Гэта буйнейшая знаходка за апошнія дзесяцігоддзі. Знойдзены залатыя гадзінічкі і бронзалеты з каштоўнымі камянямі, залатыя ланцужкі і сталовыя прыборы з золата і серабра. Устаноўлена, што клад праляжаў у

зямлі каля 50 гадоў. Эксперты абласнога цэнтры значаюць дакладную каштоўнасць знаходкі. Пасля экспертызы знойдзеныя каштоўнасці будуць накіраваны, як і ўсе такія знаходкі, у Маскву, у Дзяржаўнае сховішча каштоўнасцей Упраўлення каштоўных металаў Міністэрства фінансаў СССР.

Гумар

Бабуля ў банку павінна падпісаць чэк і не ведае, як гэта зрабіць.

— Падпішыце так, — растлумачылі ёй, — як вы звычайна падпісваеце пісьмы.

Бабуля кінула і вывела на чэку: «Цалую вас усіх, ваша цётка Агата».

— Я выпадкова назіраў, як зубны ўрач корцаўся ў сваім аўтамабілі. Вельмі цікава.

— Што ж цікава?!

— Ён узяў пласкагубцы і

сказаў: «Пацярпі, сябра, цяпер будзе крыху балюча».

Маладая жонка гаворыць мужу:

— Я бачу, табе не падабаецца суп, які я прыгатавала.

— О, што ты, дарагая! Ён мне вельмі падабаецца. Праўда, не настолькі, каб я мог яго есці.

— Ты ведаеш, на чым зрэзаўся Магне, калі шосты раз здаваў экзамены на права ва-

Школай смеласці, мужнасці і майстэрства называюць Гомельскі аэраклуб. І таму ня мала прыкладаў. У гады Вялікай Айчыннай вайны дзевяць выхаванцаў клуба сталі Героямі Савецкага Саюза, тое — уваходзяць цяпер у склад зборнай каманды краіны па авіяспорту. Дзевяці рабочых, студэнтаў і школьнікаў горада ў вольны час спасцігаюць нялёгкую навуку вышэйшага пілатажу і скачкоў з парашутам. Многія з іх потым выбіраюць спецыяльнасць авіятара.

НА ЗДЫМКАХ: у небе спартсмены-парашутысты; укладка парашута — справа адказная; майстар спорту У. ХЕГАЯ (злева) і майстар спорту міжнароднага класа У. ЛУКОМСКІ з дачкой Ленай пасля трэніроўкі.

Фота В. ЖУКА.

СПОРТ

«ДЫНАМА» РЭПЕЦІРУЕ

Пасля заканчэння розыгрышу прыза «Паўднёвы Урал» вярнуліся дамоў хакеісты мінскага «Дынама». У Палацы спорту яны правялі дзве кантрольныя гульні з ташкенцкім «Бінакорам». Гаспадары поля ў першай сустрэчы перамаглі гасцей з лікам 5:3, а ў другой узбекскія хакеісты дамагліся нічыёй — 5:5.

Цяпер дынамаўцы адправіліся ў Першаўральск, дзе пройдзе турнір на прыз «Каменная кветка». Тут яны памераюцца сіламі з маскоўскім «Спартаном», ташкенцкімі Горкага, васькрасенскім «Хімікам», чылябінскім «Трактарам» і сьвядлоўскім «Аўтамабілістам». Гэтыя гульні дапамогуць беларускім хакеістам набыць пэўны вопыт у сустрэчах з моцнымі камандамі, вызначыць склад зьменіў да пачатку першынства краіны.

І «ЗОЛАТА», І «СЕРАБРО»

У Данецку завяршыўся міжнародны турнір па тэнісу, у якім прыняла ўдзел вялікая група беларускіх спартсменаў. Найбольш удала выступілі мінчане Н. Барадзіна, С. Курзун, С. Леанюк і С. Цяцерын. Наталля Барадзіна першынствавала сярод змешаных пар і была другой у адзіночным разрадзе. А Сяргей Леанюк заваяваў залаты медаль у саборніцтвах змешаных пар (з Барадзіной) і другі (з Цяцерыным) — сярод мужчынскіх пар. Святлана Корзун атрымала «золата», выйграўшы фінал у жаночых парных саборніцтвах.

МЕДАЛІ — МІНЧАНАМ

На першынстве Еўропы па водналыжнаму спорту ўсе тры прыступкі п'едэстала гонару ў фігурным катанні занялі савецкія спартсменкі. Тут вызначылася мінчанка І. Потэс, якая заваявала сярэбраны медаль. А першынствавала ў гэтым відзе

Н. Румянцава з падмаскоўнай Дубны з новым сусветным рэкордам — 6 490 ачкоў.

Яшчэ адну, бронзавую ўзнагароду прывёз у Мінск чэмпіён юнацкага першынства кантынента А. Мінянок.

ЛЕТАМ НА ЛЫЖАХ

Студэнты краіны правялі ў Горкім усесаюзнае летняе першынство па скачках на лыжах з трампліна і лыжнаму дваяборству. Вызначыўся дваяборац з Беларусі кандыдат у майстры спорту А. Пектубасёў. Ён набраў 417,9 ачка і стаў чэмпіёнам як сярод юніёраў, так і сярод дарослых.

ПАЧАЛІ ДРУГІ КРУГ

Каманды вышэйшай лігі першынства краіны па футболе пачалі другі круг першым туры дынамаўцы Мінска ў гасцях уступілі аднаклубнікам з Кіева — 0:1, пасля згулялі ўнічыю 0:0 з данецкім «Шахцёрам», а ў трэцім туры перамаглі львоўскія «Карпаты» з лікам 3:1.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1221